

EDUSKUNTA
VALIOKUNTA

Selvitys komission vihreästä kirjasta "Yrittäjyys Euroopassa"

U/E-tunnus: -

EUTORI-numero: EU/2003/0169

Ohessa lähetetään perustuslain 97 §:n mukaisesti selvitys komission vihreästä kirjasta "Yrittäjyys Euroopassa".

Selvitys on hyväksytty EU-asioiden komiteassa 12.3.2003.

Ylijohtaja, osastopäällikkö

Kalle J. Korhonen

Neuvotteleva virkamies

Annukka Lehtonen

LIITTEET Perusmuistio komission vihreästä kirjasta "Yrittäjyys Euroopassa"
KTM2003-00080, Komission vihreä kirja "Yrittäjyys Euroopassa"

ELO Aittoniemi Iina

12.03.2003
EI JULKINEN

EU; yrittäjyys ja yritystoiminta; komission vihreä kirja yrittäjyydestä

EUTORI/Eurodoc nro:

EU/2003/0169

U-tunnus / E-tunnus:

-

Käsittelyvaihe ja käsittelyn tarkoitus:

Komissio julkaisi tammikuun lopussa yrittäjyyden vihreän kirjan, jonka tarkoituksena on avata keskustelu tulevaisuuden yrityspolitiikasta. Komissio on pyytänyt eri sidosryhmiltä näkemyksiä vihreästä kirjasta 30.6.2003 mennessä.

Vihreä kirja oli yhtenä tausta-asiakirjana myös kilpailukykyneuvoston 3.3.2003 käymässä keskustelussa kilpailukyvystä ja yrittäjyydestä.

Tämän muistion tavoitteena on tiedottaa eduskunnalle vihreästä kirjasta sekä Suomen alustavista näkemyksistä.

Asiakirjat:

5765/03 ECO 14 IND 15 MI 23 Yrittäjyys Euroopassa, komission vihreä kirja
KOM(2003) 27 lopullinen

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely:

-

Käsittelijä(t):

Kauppa- ja teollisuusministeriö, neuvotteleva virkamies Matti Pietarinen, puh. 1606 3608

Kauppa- ja teollisuusministeriö, neuvotteleva virkamies Annukka Lehtonen, puh. 1606 4795

Kauppa- ja teollisuusministeriö, projektitutkija Kimmo Hyrsky, puh. 1606 2641

Kauppa- ja teollisuusministeriö, ylitarkastaja Iina Aittoniemi, puh. 1606 3581

Suomen kanta/ohje:

Suomi pitää komission vihreää kirjaa kattavana ja monipuolisena keskustelunavauksena. Vihreä kirja valottaa hyvin yrittäjyyden sisältöä ja merkitystä eri näkökulmista. On arvokasta, että yrittäjyys pidetään teemana esillä myös Euroopan unionin tasolla.

Komission vihreässä kirjassa esittämiin kysymyksiin Suomi toteaa yleislinjauksinaan seuraavaa.

1. Mitkä yrittäjyystavoitteet olisi asetettava etusijalla EU:ssa ja miten ne pitäisi kytkeä muihin poliittisiin pyrkimyksiin? Kuinka yrittäjyydelle voidaan laatia malli laajentuneessa Euroopassa?

Suomi pitää oikeana vihreän kirjan analyysia yrittäjyyteen ja yritystoimintaan vaikuttavista teemoista. Toimintaa linjattaessa on muistettava, että päävastuu yrityspolitiikan toteuttamisesta on jäsenvaltioilla. Siksi EU-tason työssä tulisi keskittyä alueisiin, joilla EU:lla on todella toimivaltaa ja joilla EU voi luoda lisäarvoa kansallisille toimille.

Yritysten toimintaympäristön näkökulmasta erityisen keskeisiä EU-tason hankkeita ovat toimet sisämarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi. Myös parempi sääntely ja erityisesti lainsäädäntöehdotusten arviointi yritysten kilpailukyvyn näkökulmasta on tärkeää sekä EU-tasolla että kansallisesti. Muuten kansalliset prioriteetit vaihtelevat luonnollisesti maan ominaispiirteiden ja poliittisten painotusten mukaan. Vihreän kirjan perusteella jää epäselväksi, mitä komissio tarkoittaa kysymyksellään yrittäjyyden mallista. Suomi ei näe tarvetta erityisen mallin laatimiselle, vaan kukin maa voi laatia oman mallinsa kansallisista tarpeista ja lähtökohdista.

Vaikka yrityspolitiikan linjaaminen ja toteuttaminen kuuluukin suurimmaksi osaksi kansalliseen toimivaltaan, EU:lla on tärkeä rooli tietoisuuden lisäämisessä yrittäjyyden merkityksestä yhteiskunnassa. Yrittäjyysnäkökulman tulisi näkyä kaikessa EU:n politiikassa. EU-tason toiminnalla voidaan myös tukea kansallista politiikkaa. Suomi pitää hyödyllisenä hyvien käytäntöjen vaihtoa. Jatkossa tulisi kuitenkin parantaa kerätyn tiedon hyödynnettävyyttä. Nykyisen laaja-alaisen raportoinnin sijaan olisi hyödyllisempää keskittyä harvempiin aiheisiin, mutta tehdä se perusteellisemmin.

Suomi korostaa yritysten toimintaympäristöön vaikuttavien politiikkojen johdonmukaisuuden lisäämistä ja päällekkäisyyksien karsimista. EU-tasolla on yritysten toimintaympäristön kehittämiseksi luotu ajan mittaan lukuisia ja osin päällekkäisiä raportointeja, asiakirjoja ja harjoituksia. Pelkästään yritystoiminnan pääosastolla näitä ovat mm. pieniä yrityksiä koskeva peruskirjaprosessi, yrityspolitiikan tulostaulut, kilpailukykyraportit sekä erilaiset tiedonannot kuten tuore teollisuuspolitiikan tiedonanto. Lisäksi komissio kaavailee yrittäjyyden toimintasuunnitelman laatimista osana vihreän kirjan seurantaa. Toimintasuunnitelman suhteista muihin prosesseihin ei ole vielä tietoa. Toiminnan tehokkuuden lisäämiseksi komission eri pääosastojen välistä koordinaatiota ja yhteistyötä on parannettava. Yhteistyötä ja koordinaatiota tarvitaan yhtä lailla kansallisesti eri ministeriöiden välillä.

2. Kuinka rahoituksen saatavuutta voidaan parantaa ja mitä pankkilainojen vaihtoehtoja olisi edistettävä? Kuinka yrittäjiä voidaan auttaa saamaan ulkoista rahoitusta?

Tehokkaimmat käytännöt rahoituksen saatavuuden parantamiseksi riippuvat jälleen kunkin maan erityisolosuhteista. Hyvien käytäntöjen vaihto on hyödyllistä myös tällä toiminta-alueella.

Suomalaiset yritykset eivät ole enää viime vuosina kokeneet rahoitusta suureksi ongelmaks. Julkisia toimia on ohjattu ja niitä tulee jatkossa ohjata entistä tehokkaammin markkinapuutealueille, kuten palvelualojen ja etenkin osaamisintensiiivisten yritysten siemen- ja käynnistysvaiheen rahoitukseen. Myös riskirahoitusmarkkinoiden kehittäminen on tärkeää varsinkin uusilla kehittyvillä aloilla.

Suomalaisen rahoituksen ominaispiirre on, että rahoittajat ja yritykset eivät välttämättä kohtaa toisiaan. Vaikka rahoitusta olisi periaatteessa saatavilla, yritykset eivät tiedä, miten sitä hakea tai ovat muuten arkoja hakemaan rahoitusta. Ongelmaa voidaan vähentää kehittämällä yritysten rahoitusosaamista ja tietoa eri rahoitusmahdollisuuksista mm. edistämällä yritysengelijärjestelmien kehittymistä. Lisäksi yrityksiä voidaan auttaa saamaan ulkoista rahoitusta kehittämällä niiden rahoituskelpoisuutta ottamaan paremmin huomioon rahoittajien ja sijoittajien vaatimukset.

Pääomasijoitusmarkkinoiden kehittämisessä on kiinnitettävä huomiota pääomien tarjontaa rajoittavien lainsäädännöllisten esteiden poistamiseen mm. ulkomaisia rahastosijoituksia koskevien rajoitusten osalta sekä eläke- ja vakuutusyhtiöiden pääomasijoituksia koskien vakavaraisuussäännösten osalta. Yksityisten pääomien kohdistumista siemenvaiheen yrityksiin voidaan kannustaa ns. epäsymmetrisillä voiton- ja riskinjakomalleilla.

EU-tasolla Suomi pitää erityisen tärkeänä rahoituspalveluiden sisämarkkinoiden luomista. Rahoituspalveluiden toimintasuunnitelman toimeenpanossa on pysyttävä aikataulussa ja jo hyväksytyjen toimien voimaansaattamisesta on huolehdittava.

3. Mitkä tekijät estävät eniten kasvua? Mitkä ovat soveltuvimmat toimet kasvun ja kansainvälistymisen tukemiseksi?

Kasvun esteiden kirjo on hyvin laaja ja vaihtelee maittain. Suomalaisten riskinottohalu on verrattain alhainen. Lisäksi yritysten kasvuhaluukkuudessa ja -osaamisessa on Suomessa puutteita. Liiketoimintaosaaminen kuten kansainvälisten markkinoiden tuntemus, johtamistaidot, rahoitusosaaminen sekä asiakkaiden ja muuttuvien markkinoiden hallinta ovat yleisimmät kasvuyritysosaamisen puutteet suomalaisissa potentiaalisissa kasvuyrityksissä. Liiketoimintaosaamisen opetusta tulee kehittää etenkin korkeasteen koulutuksessa.

Julkinen valta voi tukea kasvua kehittämällä muun muassa riski- ja teknologiarahoitusta, lisäämällä tietoa kasvun ja tuottavuuden kannalta tärkeiden tieto- ja viestintäteknologioiden hyödyistä sekä edistämällä yritysverkostojen toimintaa. Verotuksen kannustavuus ohjaa yrittäjien taloudellista päätöksentekoa. Toimiva kilpailu lisää yritystoiminnan kilpailukykyä, tuottavuutta ja innovatiivisuutta. Julkisen palvelutuotannon avaaminen kilpailulle tarjoaisi mahdollisuuksia Suomessa suhteellisen kehittymättömän palvelualan yrittäjyydelle. Tässä myös EU:lla voisi olla roolia mm. tiedon välityksessä.

Myös EU-tasolla markkinoiden toimivuus on keskeistä. Koska suomalaiset kotimarkkinat ovat pienet, kasvu vaatii yleensä kansainvälistymistä. Sisämarkkinoiden toimivuus on tästäkin näkökulmasta keskeistä. Viivästymät sisämarkkinalainsäädännön toimeenpanossa vääristävät kilpailua ja vaikeuttavat yritysten toimintaa. Siksi jäsenmaiden on sitouduttava toimeenpanovajeen korjaamiseen.

Kansainvälisen kaupan sääntöpohjainen vapauttaminen WTO:ssa ja EU:n intressien turvaaminen tässä prosessissa luovat osaltaan parempia edellytyksiä EU-maiden yritysten toiminnalle kansainvälisessä taloudessa. Tätä näkökulmaa vihreässä kirjassa ei juuri käsitellä.

4. Jotta taattaisiin yritysten korkea laatu, mitä koulutusta ja tukea pitäisi tarjota yrityksen perustamisvaiheessa ja yrityksen kehittämisvaiheessa? Pitäisikö palveluja räätälöidä erityisryhmien (naiset, etniset ryhmät, työttömät) tai yritysten tarpeita varten? Pitäisikö tukipalveluiden tarjoamisen laatua parantaa?

Suomi painottaa yrityspalveluiden laadun ja tehokkuuden kehittämistä. Palveluita tulee kehittää pääsääntöisesti yritysten lähtökohdista ja niillä tulisi tähdätä erityisesti kasvun tukemiseen. Julkisten yrityspalveluiden sähköistämistä ja verkkopalveluiden kehittämistä on jatkettava. Tehokas ennakointitoiminta on tärkeä väline, jotta palveluiden kehittäminen olisi aina askeleen edellä tarpeita. Tälläkin alueella on otettava huomioon kilpailun toimivuus: julkisia palveluita kehitettäessä on otettava huomioon yksityisen sektorin palveluntarjonta. Koulutuksen roolia on tarkasteltu lähemmin vastauksissa kysymyksiin 3 ja 9.

5. Ovatko yritysten kehittämisen ja kasvun esteet ja kannustimet EU:ssa samankaltaisia ehdokasmaiden yrittäjille ja edellyttääkö tulossa oleva laajentuminen erityistoimia ehdokasmaissa?

Yritysten toimintaympäristö on erilainen eri ehdokasmaissa aivan kuten se on erilainen nykyisissäkin jäsenmaissa. Komissio on selvittänyt yhdessä ehdokasmaiden kansain maiden yritys ympäristöjen ominaispiirteitä, ongelmia ja vahvuuksia osana hyvien käytäntöjen työtä. Suomi tukee tätä toimintaa ja pitää tärkeänä, että sitä jatketaan vastakin. Hyvien käytäntöjen levittäminen ehdokasmaihin nopeuttaa niiden yritysten toimintaympäristön kehittymistä entistä kilpailukykyisemmäksi.

Koko EU:n, mutta myös yksittäisten jäsenmaiden näkökulmasta on keskeistä saada laajentuneen unionin sisämarkkinat toimimaan mahdollisimman nopeasti. Yhteisten pelisääntöjen vakiintuminen ja niiden noudattaminen on tärkeää yleisemminkin.

6. Mitä EU:n jäsenvaltiot voivat tehdä, jotta riskin ja siitä saatavan palkkion välinen tasapaino olisi suotuisampi yrittäjyyteen kannustamiseksi?

Suomi katsoo, että riski on osa yrittäjyyttä. Yritystoimintaan liittyy niin onnistumisen kuin epäonnistumisen mahdollisuus. Jotta Euroopassa ja Suomessa olisi jatkossa riittävästi innovatiivisia ja kasvuhakuisia yrittäjiä myös jatkossa, oma yritystoiminta olisi saatava entistä houkuttelevammaksi ja kannattavammaksi uravaihtoehdoksi palkkatyön rinnalle.

Tämä vaatii mm. yhteiskunnallisen ilmapiirin muuttamista. Asenteisiin sekä yrittäjyyden edellyttämiin valmiuksiin voidaan vaikuttaa läpi koulujärjestelmän (lähemmin aiheesta vastauksessa kysymykseen 9).

Epäonnistumisen pelko on tutkimusten mukaan Suomessa merkittävä yrittäjäksi ryhtymisen este. Yritystoiminnan aloittaminen uudelleen konkurssin jälkeen on vaikeaa, sillä myös "rehelliset epäonnistujat" leimautuvat helposti. Tämän vuoksi tulisi ensinnäkin tuki- ja neuvontapalvelujen avulla vaikuttaa siihen, että elinkelpoinen yritystoi-

minta voitaisiin pelastaa riittävän ajoissa. Toiseksi tulisi huolehtia siitä, että elinkelpoisia yrityksiä voidaan saneerata, sillä saneerausmenettelyllä saavutetaan samanlaisia etuja kuin yleensäkin olemassa olevan yritystoiminnan jatkamisessa verrattuna uuden toiminnan

aloittamiseen (ks. vastaus kysymykseen 7). Elinkelvottomien yritysten tulisi kuitenkin poistua markkinoilta. Epäonnistuneiden yrittäjien tulisi puolestaan voida kohtuullisessa ajassa vapautua yritystoiminnasta johtuvasta velkavastuustaan. Lainsäädännöllisin ja muin toimin tulisi kohtuullistaa epäonnistumisen seuraamuksia yritystoiminnassa. Muiden maiden hyviä kokemuksia voi tarpeen mukaan käyttää hyödyksi.

7. Kuinka mahdollisia yrittäjiä voitaisiin kannustaa jatkamaan olemassa olevaa yritystä uuden yrityksen perustamisen sijaan?

Suomi painottaa tiedon lisäämistä mahdollisuudesta, että jo olemassa olevaa yritystä voisi jatkaa uuden yrityksen perustamisen sijaan. Toiminnassa oleva yritys menestyy paremmin kuin uusi, koska yrityksen ensimmäisiin kriittisimpiin elinvuosiin liittyvät karikot on jo ohitettu. Tuki- ja neuvontapalveluja sekä rahoitusinstrumentteja on kehitettävä, jotta elinkelpoisten yritysten liiketoimintojen siirrot kuten sukupolvenvaihdokset onnistuvat. Julkinen valta voi parantaa halukkaiden myyjien ja ostajien kohtaamista esimerkiksi erilaisten välitysjärjestelmien avulla.

Toisaalta on tärkeää muistaa, että talouden kasvu edellyttää yrityskannan uusiutumista. Tästä syystä on myös luonnollista, että vanhaa yrityskantaa poistua markkinoilta ja uutta syntyy tilalle.

8. Kuinka spin-off-yrityksistä voidaan tehdä houkuttelevampia?

Suomi katsoo, että erityisesti julkisrahoitteisesta tutkimusmaailmasta lähtevien spin-off-yritysten edistämiseksi tarvitaan toimia. Pohdintaa vaativat mm. keksintöjen omistusoikeusjärjestelyt, virkavapaus- ja siirtymäkausijärjestelyt, yliopiston ja tutkimuslaitosten mahdollisuus osakkuuteen perustettavassa yrityksessä, perustettavan yrityksen riippumaton arviointi, tukipalvelujen sekä yrityskehitystyön ja oman pääoman järjestäminen, liiketoimintaosaamisen välittäminen yrityksen käyttöön sekä yrittäjäyyskoulutukset.

Yrityksiä tulisi kannustaa myös entistä enemmän yritysten pääliiketoiminnan ohessa syntyvien innovaatioiden kaupallistamiseen ja siten yrityksen sisältä syntyvien uusien yritysten kehittymiseen. (Tässä yhteydessä vihreän kirjan suomennos ”sisäinen yrittäjäyys” sisältää eri merkityksen, kuin missä sitä meillä käytetään.)

9. Kuinka koulutuksen avulla voidaan tukea tietoisuutta ja taitoja, joita tarvitaan yrittäjäyden edellyttämän ajattelutavan ja taitojen luomisessa?

Suomi pitää yrittäjäyyskoulutuksen kehittämistä osana koko koulujärjestelmää tärkeänä.

Yrittäjäyysvalmiuksiin – kuten yritteliäisyyteen, sinnikkyYTEEN, vastuullisuuteen, innovatiivisuuteen, riskinottohaluun ja pettymysten sietokykyyn – voidaan vaikuttaa jo koulun alimmilla luokilla. Koulujärjestelmän tulisi tukea entistä paremmin työelämän tietoja ja taitoja, jota tarvitaan myöhemmin riippumatta siitä, työskenteleekö yrittäjänä vai toisen palveluksessa. Yrittäjien tulisi olla entistä enemmän mukana koulutyössä

roolimalleina ja antamassa aito ja elävä kuva yrittäjänä toimimisesta. Yrittäjyyden olisi oltava luonnollinen osa ammatinvalintaa. Siksi kaikilla tulisi olla perusvalmiudet – ns. yrittäjyyden kansalaistaito – myös yrittäjänä toimimiseksi. Tietojen ja taitojen kehittymistä olisi tuettava läpi koulujärjestelmän.

Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen kehittäminen on tärkeää, jotta yrittäjyys saadaan osaksi opetusta. Keskeistä on myös laadukkaan opetusmateriaalin saatavuus.

10. Mitä yritysjärjestöt, tiedotusvälineet ja viranomaiset voisivat tehdä yrittäjyyden edistämiseksi ja millä tasolla?

Tiedotusvälineet voivat tiedotuksellisin keinoin lisätä yritysten tunnettuutta, tuoda esiin menestystarinoita sekä luoda oikeaa ja positiivista kuvaa yrittäjistä yhteiskunnan rattaiden pyörittäjänä. Mm. tästä syystä myös viestintäalan oppilaitoksiin tulisi liittää yrittäjyyskoulutusta.

Yrittäjäjärjestöillä on keskeinen merkitys sekä oman jäsenkuntansa keskuudessa että koko yhteiskunnassa positiivisen yrittäjyysimagon rakentamisessa. On tärkeää, että epäkohtien ohella tuodaan esiin myös yrittäjyyteen liittyviä positiivisia seikkoja.

Sekä tiedotusvälineet että yrittäjäjärjestöt voivat edesauttaa taloudellisen menestymisen hyväksyttävyyttä yhteiskunnassa. Myös erilaiset julkiset huomionosoitukset yrityksille ja yrittäjille edistävät yrittäjyyden positiivista imagoa. Yritykset voivat myös osaltaan parantaa asenneilmastoa lähestymällä ympäristöään.

Viranomaisten roolia on käsitelty edellä esitetyissä vastauksissa.

Pääasiallinen sisältö:

Komissio julkaisi tammikuussa 2003 vihreän kirjan ”Yrittäjyys Euroopassa”. Vihreän kirjan tavoitteena on synnyttää keskustelua tulevaisuuden yrityspolitiikasta. Vihreässä kirjassa komissio arvioi yrittäjyyden tilaa Euroopassa, pohtii mahdollisia politiikkavaihtoehtoja sekä asettaa useita kysymyksiä aiheesta.

Vihreä kirja keskittyy kahteen pääkysymykseen. Ensinnäkin miksi niin harvat eurooppalaiset aloittavat yritystoiminnan, vaikka niin moni ilmaisee kiinnostuksensa yrittäjyyteen? Toiseksi miksi niin harvat eurooppalaiset yritykset kasvavat ja miksi ne, jotka kasvavat, kasvavat hitaasti?

Vihreän kirjan mukaan yrittäjyys ei ole ainoastaan työllisyyden, kilpailukyvyn ja kasvun moottori, vaan myös henkilökohtaisen kasvun lähde. Yrittäjyys määritellään ”mielentilaksi tai prosessiksi, joilla luodaan ja kehitetään taloudellista toimintaa yhdistämällä riskinotto, luovuus ja/tai innovatiivisuus hyvään johtamiseen uudessa tai jo olemassa olevassa organisaatiossa” millä tahansa alalla tai minkä tyyppisessä liike-toiminnassa tahansa.

Asenteet yrittäjyyteen ja yrittäjäksi ryhtymiseen vaihtelevat suuresti EU:n sisällä. Komission mukaan EU:ssa ei keskimäärin ole puutetta yritysten omistajista. Verrattuna Yhdysvaltoihin EU:ssa on kuitenkin vähemmän yritysdynamiikkaa. Eurooppalaiset ryhtyvät yrittäjäksi amerikkalaisia vähemmän ja heidän yrityksensä työllistävät amerikkalaisia yrityksiä vähemmän. Lisäksi eurooppalaiset yritykset kasvavat hitaammin

kuin amerikkalaiset. Komissio nostaa EU:n haasteeksi tunnistaa avaintekijät sellaisen ympäristön luomiseksi, jossa yrittäjämäinen aloitteellisuus ja liiketoiminta voivat menestyä.

Komissio lähestyy aihetta yksilön, yrityksen ja yhteiskunnan näkökulmasta:

- Jotta yksilöitä voitaisiin kannustaa ryhtymään yrittäjiksi, heidät olisi komission mukaan tehtävä tietoisiksi siitä, mitä yrittäjyys merkitsee. Yrittäjyydestä olisi tehtävä riittävä houkutteleva vaihtoehto. Yksilöille tulisi antaa oikeat taidot pyrkimystensä toteuttamiseen menestyksekkäästi.
- Jotta yritysidea kehittyisi terveeksi yritykseksi, tarvitaan liiketoimintaa tukeva toimintaympäristö.
- Yritystoiminnan määrään vaikuttaa myös yhteiskunnan myönteinen suhtautuminen yrittäjiin ja yrittäjyyteen. Yrittäjien menestymistä olisi arvostettava ja epäonnistumisen leimaa vähennettävä.

Vihreässä kirjassa kartoitetaan alueita, joilla tarvitaan toimia edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Yrittäjyyden aloittamisen esteiksi tärkeimmiksi esteiksi mainitaan hallinnolliset esteet ja rahoituksen puute. Yrittäjyyteen liittyvien riskien vastapainoksi ei komission mukaan ole odotettavissa riittävää palkkiota. Tätä tasapainoa tulisi pohtia uudelleen. Lisäksi koulutuksen tulisi nykyistä paremmin edistää yrittäjyyttä oikeaa ajattelutapaa pohjustamalla sekä luomalla taitoja ja tietoisuutta yrittäjyydestä uravaihtoehtona. Yrittäjyyttä olisi vihreän kirjan mukaan edistettävä laajalti, erityisesti naisten ja muiden aliedustettujen ryhmien keskuudessa.

Yritysten kasvun tukemiseksi olisi kehitettävä edelleen sääntely-ympäristöä mm. byrokratiaa karsimalla. Kasvua voisivat edistää myös tarkoituksenmukainen verotus, osaavan työvoiman tarjonta ja riittävä rahoitus. Jotta yritykset voisivat hyödyntää kunnolla sisämarkkinoita, niitä on kannustettava innovoimaan ja kansainvälistymään. Spin-off-yrittäjyys¹ ja yritysten pääomasijoitukset ovat tehokkaita keinoja sellaisten yritysideoiden toteuttamiseksi, jotka muutoin olisivat jääneet hyödyntämättä.

Yrittäjyyden yhteiskunnan rakentamista komissio pitää jokaisen asiana. Asenteiden yrittäjyyteen ja epäonnistumiseen on muututtava myönteisemmiksi.

Yrittäjyyteen vaikuttavat monet politiikat. Vihreässä kirjassa ehdotetaankin koordinoidun lähestymistavan omaksumista yrittäjyyden edistämiseksi. EU-tasolla jäsenvaltiot voivat ottaa toisiltaan oppia tunnistamalla ja vaihtamalla parhaita käytäntöjä. Komission mukaan yrittäjyyden edistämisessä on tulevaisuudessa kolme keskeistä toiminta-aluetta:

- Esteiden poistaminen yritysten kasvulta ja kehitymiseltä
- Yrittäjyyden riskien ja palkkioiden tasapinottaminen
- Yrittäjyyttä arvostavan yhteiskunnan luominen.

Komissio esittää vihreässä kirjassa kysymyksiä kustakin toiminta-alueesta ja toivoo mahdollisimman monen eri tahon vastaavan kysymyksiin jatkotyön pohjustamiseksi. Kysymykset kuuluvat:

¹ Spin-off-toiminnassa t&k-työn tai innovoinnin tulokset, jotka on tehty suurissa yrityksissä, yliopistoissa tms., joissa niitä ei haluta itse hyödyntää, voidaan kaupallistaa spin-off-yritysten kautta. Näitä yrityksiä johtavat (entiset) työntekijät.

1. Mitkä yrittäjyystavoitteet olisi asetettava etusijalla EU:ssa ja miten ne pitäisi kytkeä muihin poliittisiin pyrkimyksiin? Kuinka yrittäjyydelle voidaan laatia malli laajentuneessa Euroopassa?
2. Kuinka rahoituksen saatavuutta voidaan parantaa ja mitä pankkilainojen vaihtoehtoja olisi edistettävä? Kuinka yrittäjiä voidaan auttaa saamaan ulkoista rahoitusta?
3. Mitkä tekijät estävät eniten kasvua? Mitkä ovat soveltuvimmat toimet kasvun ja kansainvälistymisen tukemiseksi?
4. Jotta taattaisiin yritysten korkea laatu, mitä koulutusta ja tukea pitäisi tarjota yrityksen perustamisvaiheessa ja yrityksen kehittämisvaiheessa? Pitäisikö palveluja räätälöidä erityisryhmien (naiset, etniset ryhmät, työttömät) tai yritysten tarpeita varten? Pitäisikö tukipalveluiden tarjoamisen laatua parantaa?
5. Ovatko yritysten kehittämisen ja kasvun esteet ja kannustimet EU:ssa samankaltaisia ehdokasmaiden yrittäjille ja edellyttääkö tulossa oleva laajentuminen erityistoimia ehdokasmaissa?
6. Mitä EU:n jäsenvaltiot voivat tehdä, jotta riskin ja siitä saatavan palkkion välinen tasapaino olisi suotuisampi yrittäjyyteen kannustamiseksi?
7. Kuinka mahdollisia yrittäjiä voitaisiin kannustaa jatkamaan olemassa olevaa yritystä uuden yrityksen perustamisen sijaan?
8. Kuinka spin-off-yrityksistä voidaan tehdä houkuttelevampia?
9. Kuinka koulutuksen avulla voidaan tukea tietoisuutta ja taitoja, joita tarvitaan yrittäjyyden edellyttämän ajattelutavan ja taitojen luomisessa?
10. Mitä yritysjärjestöt, tiedotusvälineet ja viranomaiset voisivat tehdä yrittäjyyden edistämiseksi ja millä tasolla?

Kansallinen käsittely:

Kannanmuodostuksen pohjaksi näkemyksiä kerättiin mm. EU-asioiden komitean alaiselta teollisuusjaostolta (EU 11). Näkemyksiä saatiin laajemminkin.

EU-asioiden komitean alainen teollisuusjaosto (EU 11, suppea kokoonpano), kirjallinen menettely 10.3.2003. Näkemyksiä pyydettiin myös muilta aihepiirin asiantuntijoilta KTM:ssä ja muissa ministeriöissä.

EU-asioiden komitea 12.3.2003

Eduskuntakäsittely:

Yrittäjyyden vihreä kirja oli taustamateriaalina kilpailukykyneuvoston 3.3.2003 käymässä keskustelussa kilpailukyvystä ja yrittäjyydestä. Neuvoston asiat esiteltiin suuralle valiokunnalle 28.2.2003.

Kansallinen lainsäädäntö:

-

Taloudelliset vaikutukset:

-

Muut mahdolliset asiaan vaikuttavat tekijät:

-

**EUROOPAN UNIONIN
NEUVOSTO**

**Bryssel, 27. tammikuuta 2003 (28.01)
(OR. en)**

5765/03

**ECO 14
IND 15
MI 23**

SAATE

Lähettiläjä:	Euroopan komission pääsihteerin puolesta Sylvain BISARRE, johtaja
Saapunut:	27. tammikuuta 2003
Vastaanottaja:	Javier SOLANA, pääsihteeri, korkea edustaja
Asia:	Vihreä kirja – Yrittäjyys Euroopassa

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena komission asiakirja – KOM(2003) 27 lopull.

Liite: KOM(2003) 27 lopull.

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel, 21.1.2003
KOM(2003) 27 lopullinen

Vihreä kirja

Yrittäjyys Euroopassa

(Komission esittämä)

Virhe. Tuntematon asiakirjan ominaisuuden nimi.

SISÄLLYSLUETTELO

I.	Johdanto - Yrittäjyys on haaste Euroopalle	4
II.	Yrittäjyyden dynamiikka.....	5
A.	Mitä on yrittäjyys?	5
i.	Luovuuden ja innovatiivisuuden hyödyntäminen	5
ii.	Yrittäjät	5
iii.	Yrittäjyyden esiintyminen.....	5
B.	Miksi yrittäjyys on tärkeää?	6
i.	Yrittäjyys synnyttää osaltaan työpaikkoja ja kasvua	6
ii.	Yrittäjyys on keskeistä kilpailukyvyn kannalta	6
iii.	Yrittäjyys vapauttaa henkilökohtaista potentiaalia	6
iv.	Yrittäjyys ja sen yhteiskunnallinen merkitys	6
C.	Euroopan unionin yrittäjyyden puutteet ja mahdollisuudet	7
i.	Yrittäjyyden mittaaminen	7
ii.	Euroopan haaste	8
III.	Yrittäjyys ja poliittiset vaihtoehdot.....	8
A.	Mitä yrittäjien määrän lisäämiseksi tarvitaan?.....	9
i.	Yrityksen perustamisen esteet.....	9
ii.	Riski ja siitä saatu palkkio	10
iii.	Kykyjen ja taitojen edistäminen.....	11
iv.	Yrittäjyys yhteiskunnan kaikkien jäsenten ulottuville	12
B.	Kuinka yrityksiä voi vauhdittaa kasvuun?	12
i.	Säätely-ympäristö.....	13
ii.	Verotus	14
iii.	Ammattitaitoisen työvoiman saanti	14
iv.	Rahoituksen saanti	15
v.	Yritysten auttaminen hyödyntämään tietämystä ja kansainvälisiä mahdollisuuksia .	16
vi.	Sisäinen yrittäjyys ja yritysten pääomasijoitukset	17
C.	Kohti yrittäjyyden yhteiskuntaa	17
i.	Positiivisempi asenne yrittäjyyteen.....	17
ii.	Yrittäjyyden rooli yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisessa	18
IV.	Tuleva kehitys	18

A.	Koordinoitu lähestymistapa yrittäjyyttä koskevaan politiikkaan.....	18
i.	Yrittäjyyttä koskevan politiikan yhteensovittaminen päätöksentekijöiden keskuudessa.....	18
ii.	Parhailta oppiminen	19
B.	Kolme keskeistä toimintakokonaisuutta pyrittäessä kohti yrittäjyyden yhteiskuntaa	19
i.	Esteiden poistaminen yritysten kehittymiseltä ja kasvulta.....	19
ii.	Yrittäjyyden riskien ja siitä saadun palkkion tasapainottaminen.....	19
iii.	Yrittäjyyttä arvostava yhteiskunta	20

I. JOHDANTO - YRITTÄJYYS ON HAASTE EUROOPALLE

Euroopan on tuettava tehokkaammin yrittäjyyspyrkimyksiä. Eurooppa tarvitsee lisää uusia ja menestyviä yrityksiä, jotka haluavat hyötyä markkinoiden avautumisesta ja ryhtyä luoviin ja innovatiivisiin liiketoimiin laajemmassa mittakaavassa.

Viime vuosisadan puolivälissä taloustieteilijät ennustivat, että suuret yritykset tulevat olemaan vallitsevassa asemassa. Koko mahdollisti mittakaavaetujen saavuttamisen, ulkomaisten markkinoiden hyödyntämisen ja ajan tasalla pysymisen lainsäädännöstä ja uusista teknisistä mahdollisuuksista. Suuret yritykset hallitsivatkin taloutta 1960- ja 1970-luvulla. Sitten suuntaus on kääntynyt. Suuria yrityksiä rationalisoitiin toimintojen uudelleenjärjestelyn, alihankinnan tai toiminnan karsimisen avulla, ja yritysten omistajien määrä OECD-maissa kasvoi 29 miljoonasta 45 miljoonaan vuosina 1972-1998.²

Talouden rakennemuutokset siirsivät Euroopan suhteellisen edun kohti osaamiseen perustuvia toimintoja. Globalisaatio kasvatti korkeiden kustannusten maissa sijaitsevien teollisuusyritysten kilpailupaineita, mikä johti tuotantokapasiteetin siirtymiseen alhaisempien kustannusten maihin³ ja myös tuottavuuden kasvuun teknologian käytön myötä. Tieto- ja viestintätekniikka synnytti uusia markkinoita, kuten henkilökohtaiset tietokoneet, ohjelmistot ja tieto- ja viestintätekniikkaan perustuvat palvelut, jotka mullistivat tuotantoprosessin monilla teollisuudenaloilla ja vetivät palvelusektorin kasvuun.

Euroopan unionin luomat sisämarkkinat kehittyvät esteiden poistamisen, keskinäisen tunnustamisen ja yhdenmukaistamisen avulla. Ne helpottavat kaupankäyntiä markkinoilla, joilla on 380 miljoonaa ihmistä ja laajentumisen jälkeen pian 450 miljoonaa.

Nämä muutokset ovat luoneet mahdollisuuksia uusille yritystoimintaan liittyville aloitteille erityisesti palvelualalla. Tuotantoprosessien monimutkaistuminen edellyttää monenlaisia erikoistuneita panoksia. Lisäksi tietämyksen siirtokustannusten lasku tekee ulkopuolisten asiantuntijoiden avun hankkimisesta suhteessa halvempaa. Markkinoiden avautumisen edetessä kapeilla markkinasektoreilla toimivat yritykset pystyvät toimimaan laajemmin Euroopassa tai maailmassa.

Kyky sopeutua taloudellisiin muutoksiin on ratkaisevan tärkeää kilpailukyvyn kannalta.⁴ Eurooppa-neuvosto määritteli Lissabonissa vuonna 2000 tavoitteensa työllisyyden, talousuudistuksen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden osalta. Euroopan unioni aikoo vuonna 2010 olla "maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva talous, joka kykenee ylläpitämään kestävää talouskasvua, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta". Vuonna 2001 Eurooppa-neuvosto sopi kestävästä kehityksestä koskevasta strategiasta ja lisäsi Lissabonin strategiaan ympäristöulottuvuuden. Neuvosto tunnusti, että talouden radikaali muuttaminen on tarpeen, jotta vuoteen 2010 mennessä saadaan luotua noin 15 miljoonaa uutta työpaikkaa.⁵

Yritysten perustamista ja kehittämistä suosiva ympäristö on keskeinen tekijä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Neuvosto hyväksyi pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan⁶, jossa suositellaan, että pienet yritykset hyödyntäisivät täysimääräisesti osaamistaloutta. Euroopan komissio laatii tällä alalla aloitteita, kuten vuosittaiset täytäntöönpanokertomukset jäsenvaltioiden ja komission toimista pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan tavoitteisiin pääsemiseksi, raportin pk-yritysten edustajan toiminnasta ja pian ilmestyvän tiedonannon innovaatiopolitiikasta.⁷ Viime joulukuussa komissio hyväksyi

² *Entrepreneurship: Determinants and policy in a European US comparison*, David B. Audretsch et al., 2002.

³ Vuosina 1991-1995 teollisuudesta katosi Saksassa 1 307 000 työpaikkaa, kun taas ulkomaisissa tytäryhtiöissä syntyi 189 000 työpaikkaa. *Entrepreneurship: A survey of the Literature*, David B. Audretsch, lokakuu 2002.

⁴ Euroopan, Yhdysvaltain ja Japanin välinen vertailu osoittaa, että muutos Euroopan teollisuudessa ei ehkä ole ollut tarpeeksi nopea kysynnän ja tekniikan muutokseen nähden. "The European Competitiveness Report", SEC (2000) 1823, 30.10.2000.

⁵ *Työvoimaosuuden nostaminen ja aktiivisen ikääntymisen edistäminen*, neuvoston asiakirja 6707/02, 8.3.2002, mukautettu asiakirjan KOM (2002) 9 lopullinen, perusteella.

⁶ *Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja*, jonka yleisten asioiden neuvosto hyväksyi 13.6.2000 ja Feirassa 19-20.6.2000 kokoontunut Eurooppa-neuvosto vahvisti. Peruskirja kattaa kymmenen avainaluetta: yrittäjyyskoulutus; yrityksen perustaminen halvemmaksi ja nopeammaksi; parempi lainsäädäntö ja sääntely; ammattitaitoisen työvoiman saatavuus; verkkoyhteyksien parantaminen; yhtenäismarkkinoiden tehokkaampi hyödyntäminen; verotus ja rahoitus; pienyritysten teknologisten valmiuksien parantaminen; sähköisen kaupankäynnin onnistuneet mallit ja pienyritysten huippuluokan tukeminen; voimakkaamman ja tehokkaamman pienyritysten etujen edustamisen kehittäminen EU:ssa ja jäsenvaltioissa.

⁷ Nämä asiakirjat ovat saatavissa niiden virallisen julkaisemisen jälkeen osoitteesta:

http://europa.eu.int/comm/enterprise/index_en.htm

tiedonannon teollisuuspolitiikasta laajentuneessa unionissa ja keskustelu yrittäjyyttä koskevasta vihreästä kirjasta on nähtävä myös tässä yhteydessä.

Barcelonassa keväällä 2002 kokoontunut Eurooppa-neuvosto pani merkille komission aikomuksen esittää yrittäjyyttä koskeva vihreä kirja. Yrittäjyyden merkitys vahvistuu edelleen komission Eurooppa-neuvostolle osoittamassa vuoden 2003 kevätraportissa, joka erityisesti korostaa investointien, työpaikkojen ja kasvun edistämistä tiedon, innovaation ja dynaamisen liiketoiminnan avulla.⁸

II. YRITTÄJYYDEN DYNAMIIKKA

A. Mitä on yrittäjyys?

Yrittäjyys on monitahoista, ja sitä esiintyy erilaisissa yhteyksissä, sekä taloudellisissa että muissa, ja kaikissa erityyppisissä organisaatioissa. Tässä vihreässä kirjassa keskitytään kuitenkin yrittäjyyteen liiketoimintaympäristössä.

i. Luovuuden ja innovatiivisuuden hyödyntäminen

Yrittäjyys on ennen kaikkea ajattelutapa. Siihen kuuluu yksilön motivaatio ja kyky tunnistaa ja pyrkiä toteuttamaan mahdollisuus, joko yksin tai osana organisaatiota, tarkoituksena luoda uutta arvoa tai taloudellista menestystä. Vaatii luovuutta ja innovatiivisuutta päästä olemassa oleville markkinoille ja kilpailla siellä, muuttaa markkinoita tai peräti luoda uusia markkinoita. Liikeidean muuttaminen menestykseksi edellyttää kykyä yhdistää luovuus ja innovatiivisuus hyvään johtamiseen ja mukauttaa yritystä sen kehityksen optimoimiseksi yrityksen koko elinkaaren aikana. Tämä edellyttää muutakin kuin jokapäiväistä johtamista, tässä on kyseessä yrityksen kunnianhimo ja strategia.

ii. Yrittäjät

Yrittäjyys on yhtä kuin ihmiset, heidän valintansa ja toimintansa yrityksen perustamisessa, liiketoiminnan siirrossa jatkajalle tai johtamisessa tai yrityksen strategiseen päätöksentekoon osallistumisessa. Yrittäjät ovat heterogeeninen ryhmä ja peräisin kaikilta elämäniloilta. Yrittäjillä on kuitenkin tiettyjä yhteisiä ominaisuuksia, kuten valmius ottaa riskejä ja halu olla itsenäinen ja toteuttaa itseään.⁹ Ison-Britannian kotitaloustutkimuksesta käy ilmi, että yrityksen perustamista vakavasti harkitsevat pitävät itseään muita mielikuvitusrikkaampia ja luovempia.¹⁰

iii. Yrittäjyyden esiintyminen

Yrittäjyyttä esiintyy kaikilla liiketoiminnan aloilla ja tyypeissä. Se koskee itsenäisiä ammatinharjoittajia ja kaikenkokoisia yrityksiä liiketoiminnan eri vaiheissa perustamista edeltävästä vaiheesta kasvuvaiheeseen, liiketoiminnan siirtämiseen jatkajalle tai yritystoiminnasta luopumiseen ja uudelleen aloittamiseen. Yrittäjyys on olennaista kaikkien alojen yrityksissä, teknologiaan perustuvissa ja perinteisissä, pienissä ja suurissa sekä omistuspohjaltaan erilaisissa yrityksissä, kuten perhey yrityksissä, pörssiyrityksissä, osuus- ja yhteisötalouden yrityksissä¹¹ sekä voittoa tavoittelemattomissa yhteisöissä, joiden taloudellinen toiminta on usein merkittävää. Global Entrepreneurship Monitorin (GEM) tekemän tutkimuksen¹² mukaan 7 prosenttia uusista yrittäjistä luo merkittävän uuden markkinasektorin tai talouden alan, jos liiketoiminta on menestyksellistä, kun taas 70 prosenttia uusista yrityksistä tarjoaa tuotteita tai palveluja olemassa olevilla markkinoilla, joilla kilpailua on jo paljon ja tarvittava teknologia on ollut saatavissa jo yli vuoden ajan. *Yrittäjyys on mielen tila ja prosessi, joilla luodaan ja kehitetään taloudellista toimintaa yhdistämällä riskinotto, luovuus ja/tai innovatiivisuus hyvään johtamiseen uudessa tai jo olemassa olevassa organisaatiossa.*

⁸ Komission tiedonanto - Valintana kasvu: Osaaminen, innovaatiot ja työpaikat yhteenkuuluvuutta lisäävässä yhteiskunnassa, Raportti keväällä 21. maaliskuuta 2003 kokoontuvalle Eurooppa-neuvostolle Lissabonissa sovitusta taloudellista, yhteiskunnallista ja ympäristön uudistumista koskevasta strategiasta, COM (2003) 5, 14.01.2003

⁹ Joitakin esimerkkejä mainitaan Kimmo Hyrskyn väitöskirjassa *Reflections on the advent of a more enterprising culture in Finland: An exploratory study*, Jyväskylän Studies in Business and Economics, 2001.

¹⁰ Findings from the Household Survey, SBS Performance Analysis, 31.3.2002.

¹¹ Yhteisötalouden yrityksiin kuuluvat osuuskunnat, keskinäiset yhtiöt, yhdistykset ja säätiöt

¹² Tutkimuksessa uusilla yrittäjillä tarkoitettiin yritystä perustavien tai alle 3 1/2 vuotta toimineen yrityksen omistajien tai johtajien. GEM 2002 Summary Report, Reynolds, Bygrave, Autio and Hay.

B. Miksi yrittäjyys on tärkeää?

i. Yrittäjyys synnyttää osaltaan työpaikkoja ja kasvua

Uusia työpaikkoja luovat yhä enemmän uudet ja pienet yritykset kuin suuret.¹³ Maissa, joissa yrittäjyys on lisääntynyt eniten, työttömyysluvut ovat vastaavasti pienentyneet enemmän.¹⁴ Nopeasti kasvavat yritykset synnyttivät 1990-luvulla huomattavasti työpaikkoja. Esimerkiksi Alankomaissa 8 prosenttia nopeasti kasvavista yrityksistä tuotti 60 prosenttia työllisyyden kasvusta olemassa olevissa yrityksissä vuosina 1994-1998.¹⁵ Yhdysvalloissa 350 000 nopeasti kasvavaa yritystä synnytti kaksi kolmannesta kaikista uusista työpaikoista vuosina 1993-1996.¹⁶ Tutkimukset osoittavat, että yrittäjyys vaikuttaa positiivisesti talouskasvuun, mutta BKT:n kasvuun vaikuttaa myös moni muu tekijä.¹⁷ Yrittäjyys voi myös edistää sosiaalista ja taloudellista yhteenkuuluvuutta kehityksessä jälkeensäjääneillä alueilla, lisätä taloudellista toimintaa ja työpaikkojen syntymistä tai auttaa saamaan työttömät tai muita heikommassa asemassa olevat mukaan työelämään¹⁸.

ii. Yrittäjyys on keskeistä kilpailukyvyn kannalta

Uudet yritystoimintaa liittyvät aloitteet, joko uuden yrityksen perustaminen tai olemassa olevan yrityksen toiminnan suuntaaminen uudelleen (esimerkiksi sen jälkeen, kun yritys siirretään uudelle omistajalle), lisäävät tuottavuutta. Ne kasvattavat kilpailupaineita pakottamalla muut yritykset reagoimaan joko tehokammin toimintaansa tai ryhtymällä innovoimaan. Lisääntynyt tehokkuus ja innovointi yrityksissä, kohdistui se sitten organisaatioon, prosesseihin, tuotteisiin, palveluihin tai markkinoihin, lisää koko talouden kilpailukykyä. Tämä prosessi tuo kuluttajille etuja suurempina valikoimina ja matalampina hintoina.

iii. Yrittäjyys vapauttaa henkilökohtaista potentiaalia

Työ ei ole vain tapa ansaita rahaa. Ihmisillä on muitakin kriteerejä ammattia valitessaan, kuten turvallisuus, itsenäisyyden aste, vaihtelevat tehtävät ja työn kiinnostavuus. Korkeampi tulotaso voi kannustaa ihmisiä täyttämään "korkeampia tarpeita", kuten itsensä toteuttamista ja itsenäisyyttä, ja ryhtymään yrittäjiksi. Ison-Britannian kotitaloustutkimuksesta käy ilmi, että materiaallisen motivaation (rahan ja aseman) lisäksi ihmiset päättävät ryhtyä yrittäjiksi päästäkseen toteuttamaan itseään (vapaus, itsenäisyys ja haasteet).

Ihmisille, jotka eivät löydä heitä tyydyttävää säännöllistä työtä, yrittäjäksi ryhtyminen voi olla osittain tai kokonaan seurausta taloudellisesta pakosta. Yrittäjäksi ryhtyminen voi tarjota heille mahdollisuuden saavuttaa parempi asema.

Tyytyväisyys työhön on yrittäjien keskuudessa suurempi kuin palkattujen työntekijöiden. Eräissä tutkimuksissa 33 prosenttia itsenäisistä ammatinharjoittajista, joilla ei ollut työntekijöitä, ja jopa 45 prosenttia itsenäisistä ammatinharjoittajista, joilla oli työntekijöitä, oli erittäin tyytyväisiä työskentelyoloihinsa, mutta ainoastaan 27 prosenttia palkatuista työntekijöistä.¹⁹

iv. Yrittäjyys ja sen yhteiskunnallinen merkitys

Yrittäjät ovat markkinatalouden moottori, ja heidän saavutuksensa tuottavat yhteiskunnalle vaurautta, työpaikkoja ja kuluttajille valinnanvaraa. Vastauksena kasvaviin yhteiskunnallisiin odotuksiin, joita kohdistuu liiketoiminnan vaikutuksiin yhteiskuntaan ja ympäristöön, useat suuret yritykset ovat ottaneet käyttöön yritysten yhteiskunnallista vastuuta koskevia muodollisia strategioita. Siihen kuuluu yhteiskunnallisten ja ympäristöllisten tekijöiden ottaminen vapaaehtoisesti huomioon liiketoimissa ja suhteissa sidos-

¹³ *Entrepreneurship: A survey of the literature*, David B. Audretsch, lokakuu 2002.

¹⁴ *Entrepreneurship: A survey of the literature*, David B. Audretsch, lokakuu 2002.

¹⁵ *Entrepreneurship in the Netherlands, Innovative entrepreneurship. New policy challenges!*, Alankomaiden talousministeriö ja EIM, helmikuu 2002.

¹⁶ 350 000 yritystä yhteensä 6 miljoonasta amerikkalaisyrityksestä, joissa on palkattuja työntekijöitä. *White Paper, Embracing innovation: entrepreneurship and American economic growth*, National Commission on Entrepreneurship (NCOE), 2001.

¹⁷ Katso esimerkiksi *Entrepreneurship: A survey of the literature*, D. Audretsch, lokakuu 2002, *Entrepreneurship: Determinants and policy in a European-US comparison*, toim. Audretsch, Thurik, Verheul and Wennekers, 2002, ja vuosittaiset GEM:n *Survey Reports*.

¹⁸ Katso myös *Yhteinen raportti sosiaalisesta osallisuudesta*, Euroopan unionin neuvosto, 15223/01, 12.12.2001.

¹⁹ *Third European survey on working conditions 2000*, Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiö.

ryhmiin sekä sen tunnustaminen, että yrityksen vastuullinen käyttäytyminen voi tukea menestymistä. Tällaista käyttäytymistä voi olla esimerkiksi sitoumus harjoittaa tuotantotoimintaa ympäristöystävällisellä tavalla (ekotehokkuus) tai kuluttajien huolien huomioon ottaminen ja liiketoiminnan harjoittaminen kuluttajaystävällisellä tavalla. Pk-yritykset osoittavat "vastuullista yrittäjyyttä" epävirallisemmin, mutta ne ovat monien yhteisöjen elämänmuodon keskus.²⁰

Yrittäjyydellä voi myös olla myönteinen vaikutus terveys-, koulutus- ja sosiaalipalvelujen tehokkaaseen tarjoamiseen. Osuus- ja yhteisötalouden yritykset kannustavat sidosryhmiä osallistumaan näiden palvelujen hallintaan ja toimittamiseen, mikä lisää innovointia ja asiakassuuntautuneisuutta. Tällaisella lähestymistavalla voidaan täydentää julkisia resursseja ja laajentaa kuluttajille tarjottavien palvelujen valikoimaa.

C. Euroopan unionin yrittäjyyden puutteet ja mahdollisuudet

Mikä on yrittäjyyden tila Euroopan unionissa? Vastauksen antamiseksi on tarkasteltava ihmisten asenteita yrittäjyyteen ja todellisten yrittäjien lukumäärää, mutta myös yritystoiminnan dynaamisuutta ja yrittäjien tuloksellisuutta.²¹

i. Yrittäjyyden mittaaminen

Mielipiteet itsenäisestä ammatinharjoittamisesta

Eurobarometrin mukaan eurooppalaiset pitävät palkattuna työntekijänä toimimista itsenäistä ammatinharjoittamista parempana. Etelä-Euroopassa, Irlannissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa itsenäinen ammatinharjoittaminen on suhteessa suosittumpaa. Euroopan unionin keskiarvo on 45 prosenttia, kun taas Yhdysvaltain kansalaisista jopa 67 prosenttia olisi mieluummin itsenäisiä ammatinharjoittajia.²²

Yrittäjäksi ryhtyminen

Yrittäjien määrä, joka sisältää itsenäiset ammatinharjoittajat ja yritysten omistajat, vaihtelee suuresti Euroopassa. Se on noin 6 prosenttia Tanskassa ja Luxemburgissa, 13 prosenttia Espanjassa, 15 prosenttia Portugalissa ja yli 18 prosenttia Kreikassa ja Italiassa. Yhdysvalloissa luku on hieman yli 10%.²³

Uuteen yritystoimintaan ryhtymisen osalta Eurobarometri-kyselytutkimuksesta käy ilmi, että 4,5 prosenttia EU:n kansalaisista on perustamassa uutta yritystä, on perustanut uuden yrityksen tai on siirtynyt olemassa olevan yrityksen johtoon kolmen viime vuoden aikana. Luku vaihtelee Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin noin 6 prosentista Ranskan alle 2 prosenttiin. Yhdysvalloissa luku on huomattavasti suurempi, noin 13 prosenttia. Eurooppalaiset luopuivat yrityksen perustamisaikeistaan yli kaksi kertaa useammin kuin yhdysvaltalaiset.

Yrittäjyyden dynamiikka

Huolimatta tutkimustuloksista, jotka osoittavat, että muuttuvuus (yritysten markkinoille tulo ja markkinoilta poistuminen) on samansuuruista tietyissä Euroopan maissa ja Yhdysvalloissa, Euroopassa on vähemmän yrittäjyysdynamiikkaa. Amerikkalaisyritykset ovat perustettaessa keskimäärin pienempiä kuin eurooppalaiset, mutta (työpaikkojen) kasvu markkinoille tulevissa yrityksissä on Yhdysvalloissa paljon voimakkaampaa perustamista seuraavina ensimmäisinä vuosina. Yhdysvalloissa yrittäjät näyttävät testaa-
van markkinoita aloittamalla toimintansa pienessä mittakaavassa ja menestyessään laajentavan nopeasti, kun taas Euroopassa monet liikeideat eivät koskaan edes pääse markkinoille asti, sillä niiden elinkelpoisuus asetetaan kyseenalaiseksi jopa ennen niiden testaamista markkinoilla.²⁴ Eurobarometrasta kävi ilmi,

²⁰ Komission tämän alan aloitteisiin kuuluvat *Komission yksiköiden valmisteluasiakirja, Teollisuuden kestävä kehitys*, (SEK) 1999, 1729, Euroopan komissio, 25.10.1999 ja *Komission tiedonanto, Yritysten sosiaalinen vastuu: elinkeinoelämän panos kestävään kehitykseen*, KOM (2002) 347 lopullinen, Euroopan komissio, 2.7.2002.

²¹ Yrittäjyysdynamiikkaa on analysoitu syvällisesti julkaisuissa *Entrepreneurship: A survey of the literature*, David B. Audretsch, lokakuu 2002, ja *Business Demography in Europe*, Pk-yritysten eurooppalainen seurantakeskus / Nro 5, Euroopan komissio, 2002.

²² Flash Eurobarometer 134, *Entrepreneurship*, marraskuu 2001, tutkimus koski EU:n ja Yhdysvaltojen kansalaisia.

²³ Yrittäjiä prosentteina työvoimasta. Yrittäjät määritellään rekisteröidyn tai rekisteröimättömän yrityksen omistajiksi, poisluetuna palkatonta työtä tekevät perheenjäsenet, yritystä toissijaisena toimintona hoitavat palkatut työntekijät ja maatalousyrityksen omistajat. *COMParative Entrepreneurship data for International Analysis*, (Compendia 2000.1), EIM.

²⁴ Analyysi katsoi kahdeksan EU:n jäsenvaltiota, Yhdysvallat ja Kanadan. *The role of policy and institutions for productivity and firm dynamics: Evidence from micro and industry data*, working paper nr 329, Stefano Scarpetta et. al., ECO/WKP(2002)15, 23.4.2002.

että 46 prosenttia eurooppalaisista katsoi, että "yritystä ei pidä perustaa, jos on olemassa epäonnistumisen riski", kun vain 25 prosenttia amerikkalaisista ajatteli samoin.

Yrittäjyysdynamiikan kasvun osoituksena Yhdysvalloissa on se, että kesti 20 vuotta, että kolmasosa Fortune 500 -listalla vuonna 1960 olleista yrityksistä oli vaihtunut, kun taas vuonna 1998 listalla olleet vaihtuivat neljässä vuodessa. Samoin 8:aa Yhdysvaltain 25 suurimmasta yrityksestä ei ollut olemassa vuonna 1998 tai ne olivat hyvin pieniä. Euroopassa kaikki yritykset, jotka olivat suuria vuonna 1998, olivat sitä jo vuonna 1960.²⁵

Työpaikkojen syntyminen

Vaikka 1990-luvun alussa vallinnutta 11 prosentin työttömyyttä pyrittiin vähentämään ja vaikka työttömyysprosentti vaihtelee jäsenvaltioittain, 7,4 prosentin keskimääräinen työttömyys on edelleen merkittävä ongelma. 1990-luvun jälkipuoliskolla kaikissa jäsenvaltioissa kirjattiin positiiviset vuosittaiset yritysten perustamisprosentit,²⁶ mutta parantamisen varaa on vielä. Euroopassa ei ole luotu kovin monia nopeasti kasvavia yrityksiä, jotka ovat tärkeitä työpaikkojen synnyttäjiä. 1990-luvun alkuvuosina 19 prosenttia keskisuurista yrityksistä Yhdysvalloissa luokiteltiin nopeasti kasvaviksi verrattuna keskimääräin vain 4 prosenttiin kuudessa EU-maassa.²⁷

ii. Euroopan haaste

Ihmisten asenteet yrittäjyyteen ja yrittäjäksi ryhtymiseen vaihtelevat suuresti EU:n jäsenvaltiossa, ja erot ovat vielä suuremmat alueiden välillä. Euroopan unionissa ei keskimäärin ole puutetta yritysten omistajista. Ihmisten taipumusta kehittää uusia yrittäjyyttä koskevia aloitteita voisi kuitenkin parantaa. Verrattuna Yhdysvaltoihin Euroopan unionissa on vähemmän yrittäjyysdynamiikkaa. Eurooppalaiset osallistuvat amerikkalaisia vähemmän uusiin yrittäjyyttä koskeviin aloitteisiin, ja eurooppalaiset yritykset kasvavat hitaammin kuin amerikkalaiset.

Euroopan unionin jatkuvasti korkea työttömyysprosentti, joka on toisissa jäsenvaltioissa vakavampi ongelma kuin toisissa, osoittaa, että yritystoiminnan potentiaalia luoda työpaikkoja olisi pyrittävä hyödyntämään paremmin. Yrittäjyyteen liittyvien uusien ja kannustavien aloitteiden lisäksi Euroopan unionin nykyisten yritysten kasvupotentiaali pitäisi vapauttaa. Ne ovat unionin talouden ydin ja tarjoavat jatkuvuutta, työpaikkoja ja vakaata kokemusta. Euroopan noin 20 miljoonasta pk-yrityksestä noin 30 prosenttia ilmoittaa tärkeimmäksi päämääräkseen kasvun.²⁸

Euroopan unionin haasteena on tunnistaa avaintekijät sellaisen ympäristön luomiseksi, jossa yrittäjyyteen liittyvä aloitteellisuus ja liiketoiminta voivat menestyä. Poliittisilla toimenpiteillä olisi pyrittävä lisäämään yrittäjyyttä EU:ssa ja ottaa käyttöön soveltuvin lähestymistapa, jolla lisätään uusien yrittäjien määrää ja tuetaan yhä useampien yritysten kasvua.

III. YRITTÄJYYS JA POLIITTISET VAIHTOEHDOT

Poliittisilla toimilla voidaan lisätä yrittäjyyttä. Vaikka makrotaloudellisilla oloilla on merkittävä vaikutus yrittäjyyteen, GEM:n raportissa todetaan, että niiden tärkeysjärjestys tarkastelluissa maissa pysyi suhteellisen vakaana, mikä antaa olettaa, että pysyvillä kansallisilla ominaisuuksilla on myös vaikutuksensa. Euroopan unioni on jo laatinut kasvuun ja vakauteen tähtäävän makrotaloudellisten politiikkojen strategian, joka on ennakoedellytys yrittäjyyttä edistävän ympäristön luomiselle. Neuvosto julkaisee vuosittain talouspolitiikan laajat suuntaviivat, joissa käsitellään jäsenvaltioiden kansallisia toimintatapoja. Vuoden 2002 suuntaviivoissa suositeltiin yrittäjyyden tukemista esimerkiksi uusille ja olemassa oleville yrityksille

²⁵ *Entrepreneurship in the Netherlands: Innovative entrepreneurship. New policy challenges*, Alankomaiden talousministeriö ja EIM, Alankomaat, 2002, ja *White Paper, Embracing innovation: entrepreneurship and American economic growth*, National Commission on Entrepreneurship (NCOE), 2001.

²⁶ *Business Demography in Europe*, Pk-yritysten eurooppalainen seurantakeskus / Nro 5, Euroopan komissio, 2002.

²⁷ Nopeasti kasvava yritys määritellään yritykseksi, joka kaksinkertaisti liikevaihtonsa viitejaksolla (Euroopassa 1990-1993 ja Yhdysvalloissa 1991-1994), prosentteina kaikista keskikokoisista yrityksistä. *An international comparison of hypergrowth enterprises*, EIM Small Business Research and Consultancy, julkaisussa *Fostering Entrepreneurship in Europe, the UNICE Benchmarking Report*, 1999.

²⁸ EU:n, ETA:n ja Sveitsin 20 miljoonaa yritystä. Pk-yritysten eurooppalainen seurantakeskus / Nro 1, *Highlights from the 2001 Survey*, Euroopan komissio, 2001.

tarkoitettujen verotus- ja sääntely-ympäristön, maksukyvyttömyyslainsäädännön uudistamisen ja tehokkaiden rahoitusmarkkinoiden edistämisen avulla.²⁹

Taloudellisten mahdollisuuksien lisäksi moni muukin tekijä vaikuttaa yksilön päätöksen perustaa yritys tai yrittäjän pyrkimykseen ottaa riskejä tai laajentaa toimintaa. Taloudellisten mahdollisuuksien lisääminen ei automaattisesti lisää yrittäjyyttä. Se riippuu myös ihmisten mieltymyksistä, kyvyistä ja tarjolla olevista vaihtoehtoista. Jopa silloin, kun yksilö harkitsee yrittäjäksi ryhtymistä, hän punnitsee yrittäjyyden hyviä ja huonoja puolia suhteessa niihin etuihin ja turvallisuuteen, joista hän joutuu luopumaan.

Yrittäjyyden edistämistä koskevan kattavan lähestymistavan on toimittava kolmella tasolla – yksilön, yrityksen ja yhteiskunnan.

- Jotta **yksilöitä** voitaisiin kannustaa ryhtymään yrittäjiksi, heidät on tehtävä tietoisiksi yrittäjyyden käsitteestä ja yrittäjyydestä olisi tehtävä riittävän houkutteleva vaihtoehto. Heille pitäisi antaa oikeat taidot toteuttaa pyrkimyksensä menestyksekkäästi.
- Jotta yritysidea kehittyisi terveeksi **yritykseksi**, tarvitaan toimintaa tukevat puite-edellytykset. Niiden pitäisi mahdollistaa yritysten kehittyminen ja kasvaminen eikä tarpeettomasti estää toiminnan supistamista tai lopettamista.
- Yritystoiminnan määrä riippuu **yhteiskunnan** positiivisesta asenteesta yrittäjiin. Yrittäjien menestymistä olisi arvostettava ja epäonnistumisen häpeää vähennettävä.

Yrittäjyyttä koskevalla politiikalla pyritään lisäämään yrityksen elinvoimaisuutta motivoimalla yrittäjiä ja antamalla heille tarvittavat taidot. Liiketoimintaa tukeva ympäristö on avain yritysten perustamiseen, lopettamiseen, siirtämiseen jatkajille, menestymiseen ja selviytymiseen.

A. Mitä yrittäjien määrän lisäämiseksi tarvitaan?

i. Yrityksen perustamisen esteet

Viimeaikaisista parannuksista huolimatta eurooppalaiset pitävät edelleen hallinnollisia esteitä suurimpana vaikeutena yrityksen perustamiselle. Uusien yritysten on vaikea saada tarvitsemaansa siemenpääomaa ja alkuvaiheen rahoitusta. Riskin jakaminen julkisen ja yksityisen sektorin välillä voi auttaa helpottamaan rahoituksen hankkimista.

Kun Eurobarometrissa eurooppalaisia pyydettiin ilmaisemaan mielipiteensä yrityksen perustamisen esteistä, 69 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että nykyiset hallinnolliset toimenpiteet ovat monimutkaisia, ja 76 prosenttia mainitsi rahoituksen puutteen.

Yrityksen perustamista koskeviin hallinnollisiin menettelyihin on jo kiinnitetty paljon huomiota. Esikuva-analyysissä Euroopan komissio havaitsi suotuisan suuntauksen ajassa, joka yrityksen perustamiseen kuluu.³⁰ Yksityisyrittäjien perustaminen kestää keskimäärin 12 työpäivää ja osakeyhtiön 24 työpäivää; nämä ajat ovat lyhenemässä. Eräillä jäsenvaltioilla on kuitenkin vielä tekemistä yrityksen perustamiseen kuluvan ajan ja kustannusten pienentämiseksi niin, että ne vastaisivat eurooppalaisia vertailuarvoja. Parantamisen varaa on moninkertaisten menettelyjen, yhteyspisteiden, lomakkeiden, lupien ja kustannusten osalta.

Keskitetty menettely yrityksen perustamisessa

Portugalissa on vuodesta 1997 lähtien perustettu yrityskeskuksia (*Business Formalities Centres*) helpottamaan uusien yritysten rekisteröintiä. Nämä keskuksat kokoavat yhteen uuden yrityksen rekisteröinnin edellyttämistä erilaisista muodollisuuksista vastaavien julkishallinnon kaikkien yksikköjen edustajia (esimerkiksi yhtiöjärjestys tai yritys- ja sosiaaliturvarekisterit). Tulevat yrittäjät saavat neuvoja samassa keskuksessa sijaitsevasta neuvontapalvelusta. Samalla menettelyjä on yksinkertaistettu. Tuloksena on, että yrityksen perustamiseen kuluva aika on lyhentynyt 80 prosentilla 1990-luvun puoliväliin verrattuna, ja Portugali on sitoutunut lyhentämään aikaa edelleen 50 prosentilla vuonna 2003.

Rahoituksen saaminen on suuri este uusille yrittäjille. Heidän on vaikea saada pankkilainaa tai löytää riskipääomia. Pankit edellyttävät yritykseltä hyvää mainetta ja takuita – joita uusilla yrityksillä, erityisesti

²⁹ *Neuvoston suositus 2002/549/EY, annettu 21 päivänä kesäkuuta 2002, jäsenvaltioiden ja yhteisön talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi*, EYVL L 182, 11.7.2002.

³⁰ Aloittavien yritysten hallinnointiin liittyvä vertailuanalyysi, Euroopan komissio, tammikuu 2002.

osaamiseen perustuvia toimintoja kehittäväillä, ei yleensä ole. Käynnistämisvaiheessa olevilla yrityksillä on myös suuria vaikeuksia kattaa käyttöpääoman tarpeensa.

Pankkilainojen lisäksi uusilla yrityksillä pitäisi olla parempi pääsy vaihtoehtoihin rahoituslähteisiin. Riskipääoman lisäksi pitäisi tarkastella lähemmin mahdollisuutta löytää epävirallisia sijoittajia, kuten perhe, ystävät tai yksityiset pääomasijoittajat. GEM:n tutkimuksessa havaittiin, että epävirallinen rahoitus yrityksen perustamisessa oli viisi kertaa suurempi kuin kotimainen riskipääoma, ja kun riskipääoman määrä pieneni merkittävästi vuodesta 2000 vuoteen 2001, epävirallinen rahoitus pysyi vakaampana. Lisätäkseen kiinnostustaan riskialttiisiin yrityksiin yksityiset sijoittajat ovat ilmaisseet tarpeen saada kannustimia, kuten verohelpotuksia.

Riskin jakaminen pankkien, yksityissektorin sijoittajien ja pk-yrityksiin erikoistuneiden julkisten rahoituslaitosten kesken tai keskinäisten takuulaitosten välityksellä on tehokas tapa tuoda vipuvaikutusta niukkojen julkisten varojen jakamiseen, ja se on osoittautunut onnistuneeksi tavaksi lisätä käynnistämisvaiheessa olevien yritysten rahoitusta.

ii. Riski ja siitä saatava palkkio

Euroopassa yrittäjyyteen liitettävien riskien vastapainona ei ole odotettavissa riittävää palkkiota. Yrittäjyyteen liitettävien riskien ja siitä saadun palkkion tasapainoa on tarkasteltava uudelleen.

Epäonnistunut yrittäjä joutuu huonoon maineeseen. Kun Eurobarometrissa pyydettiin eurooppalaisia nimeämään suurimmat huolensa yrittäjyyteen liittyvän riskin osalta, eniten pelättiin konkurssia ja henkilökohtaisen omaisuuden menettämistä. Huonon maineen lisäksi henkilökohtainen konkurssi merkitsee vakavia oikeudellisia seurauksia. Jäljellä olevien velkojen hoitaminen voi viedä vuosia, konkurssin tehnyt voi menettää omaisuutensa ja joutua rajoitusten kohteeksi. Tällaiset seuraukset ovat oikeutettuja petoksen tai epärehellisen toiminnan tapauksessa, mutta epäonnistuminen on luonnollinen osa talouselämää, ja osa yrittäjistä tekee konkurssin, koska he eivät kykene kilpailemaan markkinoilla. Maksukyvyttömyyslainsäädäntöä on tarkistettava esteiden poistamiseksi siltä, että rehellinen yrittäjä voisi aloittaa uudelleen alustaan. Tämä ei tietenkään saisi haitata tarpeettomasti velkojen etuja, sillä niistä saattaisi tulla haluttomampia sijoittamaan pieniin ja uusiin yrityksiin.

Maksukyvyttömyyslainsäädäntö

Belgia on mukauttanut maksukyvyttömyyslainsäädäntöään tarkoituksena mahdollistaa se, että yrittäjät voivat pyrkiä pelastamaan yrityksen joutuessaan väliaikaisiin ongelmiin ja asettaa elinkelvottomat yritykset selvitystilaan mahdollisimman nopeasti. Tuomioistuimet voivat antaa päätöksen, jonka mukaan rehellinen konkurssin tehnyt yrittäjä saa anteeksi ja voi aloittaa liiketoiminnan uudestaan puhtaalta pöydältä. Ihmiset saattavat olla halukkaampia ottamaan yrittämisen riskin, jos sen vastapainona odotettavissa olisi menestymisestä seuraava palkkio. Viime aikoina Euroopan unionissa on havaittu suuntaus alentaa itsenäisten ammatinharjoittajien ja pienten yritysten veroja, ja on ryhdytty toimiin potentiaalisten itsenäisten ammatinharjoittajien verotaakan keventämiseksi. Joissakin jäsenvaltioissa kyseiset veroprosentit on kuitenkin korkeat,³¹ mikä vähentää yrittäjien mahdollisuuksia luoda ja ylläpitää vaurautta. Itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtyminen merkitsee usein heikompaan sosiaaliturvaan. Yrittäjien tarpeisiin sovitettu sosiaaliturva voisi tehdä yrittäjyydestä houkuttelevampaa.

Yrittämisen kustannusten alentaminen

Ranskan hallitus aikoo helpottaa siirtymistä työntekijästä yrittäjäksi. Toimi on osa yritysten perustamista edistävää kattavaa aloitetta, ja siihen kuuluu toimenpiteitä esteiden poistamiseksi työntekijöiltä, jotka haluavat perustaa yrityksen joko yksin tai yhdessä työnantajansa kanssa. Toimen avulla myös poistetaan syrjivät vero- ja sosiaalimaksut tulevilta yrittäjiltä, joita säilyttävät palkatun työntekijän aseman.

Niitä, jotka perustaisivat mieluummin yrityksen, on Euroopassa kaksi kertaa enemmän kuin niitä, jotka ottaisivat vastuun jo olemassa olevasta yrityksestä.³² Olemassa olevaan yritykseen siirtyminen voi kuitenkin olla houkutteleva vaihtoehto siihen liittyvän pienemmän riskin takia. Esimerkiksi Itävallassa 96 prosenttia onnistuneesti uudelle omistajalle siirretyistä yrityksistä selviää hengissä ensimmäiset viisi vuotta, kun aloittavista yrityksistä selviää 75 prosenttia.³³ Noin kolmanneksen Euroopan unionin yrityksistä odo-

³¹ Komission tiedonanto - Luonnos: Yhteinen työllisyysraportti, KOM (2002) 621 lopullinen, 13.11.2002.

³² Flash Eurobarometer 107, Entrepreneurship, marraskuu 2001.

³³ Business transfers and successions in Austria, Austrian Institute for Small Business Research, 2002.

tetaan tarvitsevan uusia omistajia seuraavien kymmenen vuoden aikana joko eläkkeelle jäännin takia tai muista syistä. Tämä tarjoaa useita mahdollisuuksia siirtyä johtamaan olemassa olevaa yritystä.

iii. *Kykyjen ja taitojen edistäminen*

Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen olisi osaltaan edistettävä yrittäjyyttä luomalla oikeanlaisen ajatustavan, tietoisuutta yrittäjän uravaihtoehdosta ja taitoja.

Eurobarometri paljasti, että 37 prosenttia eurooppalaisista harkitsee tai on harkinnut yrittäjäksi ryhtymistä, mutta vain 15 prosenttia toteuttaa aikeensa. Kyselytutkimus näyttää osoittavan, että tietämys yrityksen perustamisesta lisää yrittäjäksi tulemisen todennäköisyyttä. Ne Eurobarometriin vastanneet, joilla oli itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat vanhemmat, olivat taipuvaisempia ryhtymään itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi kuin ne, joiden vanhemmat olivat muiden palveluksessa. GEM:n kyselytutkimuksessa kävi ilmi, että ihmiset, jotka luottavat taitoihinsa ja kokemukseensa, ovat 2-7 kertaa todennäköisemmin mukana uuden yrityksen perustamisessa tai johtamisessa ja että ihmisillä, jotka tuntevat jonkun hiljattain yrityksen perustaneen, se on 4 kertaa todennäköisempää. Yhdistyneen kuningaskunnan kotitaloustutkimuksesta käy ilmi, että yrittäjyyden kanssa aikaisemmin (ystävien, perheen tai opintojen kautta) tekemisiin joutuneet harkitsivat todennäköisemmin vakavasti yrityksen perustamista. Yrittäjyyden edistämiseksi koulutusjärjestelmä voi tarjota sekä taitoja että tietoisuutta.

Virtuaaliyrityksen johtaminen koulussa

*Virtuaaliyrityksiä käytetään opetuksen apuna Sivitanidioksen teknisessä koulussa Ateenassa, **Kreikassa**. Oppilaat jakavat aikansa teoreettisten kurssien ja virtuaaliyrityksen johtamisen kesken. Koska tulokset ovat olleet erittäin positiivisia, ohjelma otetaan käyttöön kaikissa teknisissä kouluissa. Opetusohjelmaan on lisätty myös yrittäjyyttä koskeva kurssi, joka kattaa yrittäjyyden teorian ja käytännön opastuksen liiketoimintasuunnitelman laatimisessa. Yhteystoimistot huolehtivat siitä, että oppilaat saavat neuvoja ja tukea yrittäjän ammattivaihtoehdossa.*

Yrityksen perustaminen edellyttää sitoutumista, luovuutta ja peräänantamattomuutta, kun taas liiketoiminnan kehittäminen asteittain vaatii enemmän johtamiskykyä, kuten tehokkuutta, tuloksellisuutta ja luotettavuutta. Koska sekä henkilökohtaiset ominaisuudet että johtamistaidot ovat menestymisen avaintekijöitä, yrittäjyyteen liittyviä henkilökohtaisia taitoja pitäisi alkaa opettaa jo aikaisessa vaiheessa ja jatkaa yliopistotasolle asti, jossa painopiste voidaan asettaa johtamiskyvyn rakentamiselle.³⁴ Euroopan komissio on havainnut, että useimmat jäsenvaltiot ovat nyt enemmän tai vähemmän sitoutuneet edistämään yrittäjyyden opettamista koulutusjärjestelmissään.³⁵

Yliopistoissa yrittäjyyskoulutus ei saisi olla tarkoitettu ainoastaan MBA-opiskelijoille, vaan sen pitäisi olla myös muiden alojen opiskelijoiden valittavissa. Esimerkiksi teknisissä korkeakouluissa yrittäjyyskoulutus voi auttaa sovittamaan yhteen teknisen ja yrittäjäpotentiaalin. Yrittäjyyskoulutus yhdistettynä julkisiin tutkimusohjelmiin kokoaa yhteen ne ainekset, joilla tieteellinen osaaminen liitetään tulosten kaupallistamiseen.

Aloittavien yrittäjien tukeminen yliopistoympäristössä

*"Enterprise **Ireland**" toteuttaa strategiaa, jolla synnytetään nopeasti kasvavia uusi yrityksiä keskitetyllä tukipaketilla, jonka tavoitteena on yliopistolähtöisten hankkeiden määrän ja merkityksen lisääminen. Ohjelma on osa Irlannin alueellisen kasvun strategiaa ja sisältää vuoden mittaisen yrityshautomo-ohjelman valmistuville opiskelijoille, jotka haluavat perustaa yrityksen, sekä tarjoaa käytännön ja hallinnon tukea. Osana Campus Company Programme -ohjelmaa tutkijat voivat saada rahallista tukea tutkimustulostensa kaupallistamiseksi.*

Yrityshautomot tukevat tehokkaasti uusia yrittäjiä. Hautomoissa syntyneillä yrityksillä on paremmat mahdollisuudet selviytyä kuin muilla, ja hautomot ovat kustannustehokas tapa edistää julkisen politiikan tavoitteita. Hautomoiden menestys selittää niiden määrän nopean kasvun; niitä on Euroopan unionissa jo yli 850.³⁶

³⁴ Nijenroden yliopiston tutkimus, huhtikuu 2000, julkaisussa De succesvolle ondernemer, Ministerie van Economische Zaken en de Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen, Den Haag, Alankomaat, marraskuu 2001.

³⁵ Best-menettelyn mukainen hanke Education and Training for Entrepreneurship, Euroopan komissio, 2002.

³⁶ Benchmarking of Business Incubators, Euroopan komissio, helmikuu 2002.

Yrittäjyyttä olisi edistettävä laajalti, erityisesti naisten ja muiden aliedustettujen ryhmien keskuudessa. Etnisillä vähemmistöillä on paljon yrittäjähänkeä ja vielä suurempaa potentiaalia. Saatavilla olevat liiketoiminnan tukipalvelut näyttävät kuitenkin vastaavan huonommin heidän erityistarpeisiinsa.

Euroopassa on huomattavasti vähemmän naispuolisia kuin miespuolisia yrittäjiä, ja naisten osuus itsenäisistä ammatinharjoittajista vaihtelee Irlannin 16 prosentista Portugalin 40 prosenttiin.³⁷ Yrittäjänaisia kohtaavat samat hankaluudet kuin kaikkia yrittäjiä, mutta jotkut kysymykset, kuten rahoituksen saaminen, näyttävät olevan naisille vaikeampia. Naisilta myös usein puuttuu yrityksen perustamisessa ja sen toiminnan jatkamisessa tarvittava varmuus ja taidot. Tähän on useita syitä, kuten valittu toiminta, tiedon puute, havaittu syrjintä, verkostojen puute tai vaikeudet yhdistää työ- ja perhevelvoitteet.³⁸

Euroopan komissio on helpottanut hyvien käytäntöjen vaihtoa tarkoituksena edistää yrittäjyyttä naisten keskuudessa WES-verkoston avulla, joka tuo yhteen naisyrittäjyyden edistämisestä vastaavat viranomaiset.³⁹

Naiskonsultteja yrittäjänaisille

NUTEK aloitti **Ruotsissa** hankkeen 'Business Consultants for Women Project', jossa naiskonsultit tarjoavat neuvoja ja muuta kuin rahoitusapua naisyrittäjille. Hanke perustuu havainnolle, että monet naiset kääntyvät mieluummin naisten puoleen saadakseen neuvoja yrityksen hoitamiseen liittyvissä asioissa. Konsultit antavat neuvoja liiketoimintaan liittyvissä kysymyksissä ja laajemmissa aihepiireissä, kuten kuinka yhdistää perhe-elämä ja yrityksen johtaminen. NUTEK tarjoaa konsulteille koulutusta ja kokemusten vaihtomahdollisuuksia.

Etnisten vähemmistöjen yritykset Euroopassa ovat osoitus suuresta yrittämisen kyvystä ja potentiaalista. Etnisiin ryhmiin kuuluvat yrittäjät ovat heterogeeninen ryhmä kielen, yhteiskunnallis-taloudellisen aseman ja kulttuurin suhteen, mikä heijastuu liiketoiminnan luonteessa. Hyvin monet ovat keskittyneet toimintoihin, joihin on helppo päästä, mutta heillä on vaikeuksia päästä niistä eteenpäin. Etnisiin ryhmiin kuuluvien yrittäjien kohtaamat ongelmat ovat yleensä samankaltaisia kuin kaikkien yrittäjien, mutta he näyttävät hyötyvän keskimääräistä vähemmän julkisista liiketoiminnan tukipalveluista ja he ovat harvemmin mukana yritysjärjestöissä.⁴⁰

On ehdotettu Euroopan laajuisen etnisiin ryhmiin kuuluvien yrittäjien verkon perustamista kokemusten jakamisen helpottamiseksi ja korjauskeinojen löytämiseksi havaittuihin ongelmiin.⁴¹ Euroopan komissio on antanut osana maahanmuuttopolitiikkaansa kaksi direktiiviehdotusta, jotka auttavat kolmansien maiden yrittäjiä yrityksen perustamisessa.⁴²

B. Kuinka yrityksiä voi vauhdittaa kasvuun?

Yrittäjät kohtaavat monia esteitä. Hallinnollisten määräysten noudattaminen ja niihin liittyvät kustannukset ovat edelleen merkittävä taakka. Myös ammattitaitoisten työntekijöiden saaminen, työmarkkinoiden joustavuuden aste ja rahoituksen riittävyys rajoittavat liiketoiminnan saavutuksia.⁴³ Lisäksi yrityksiä olisi autettava hyödyntämään sisämarkkinoiden tarjoamia mahdollisuuksia ja innovoimaan.

³⁷ Vuosittaiset työvoimatilastot, Euroopan komissio, 2001.

³⁸ Best-hanke Promoting entrepreneurship amongst women ja tutkimus Young Entrepreneurs, Women Entrepreneurs, Co-Entrepreneurs and Ethnic Minority Entrepreneurs in the European Union and Central and Eastern Europe, Euroopan komissio, heinäkuu 2000.

³⁹ Lisätietoja osoitteessa <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/wes.htm>

⁴⁰ Young Entrepreneurs, Women Entrepreneurs, Co-Entrepreneurs and Ethnic Minority Entrepreneurs in the European Union and Central and Eastern Europe, Euroopan komissio, heinäkuu 2000.

⁴¹ Ehdotus syntyi etnistä yrittäjyyttä koskevassa seminaarissa, johon osallistui tutkijoita, päätöksentekijöitä ja yritysjärjestöjä. Euroopan komissio järjesti seminaarin kesäkuussa 2002.

⁴² Ehdotus neuvoston direktiiviksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä palkkatyötä tai itsenäistä ammatinharjoittamista varten, KOM (2001) 386 lopullinen, 11.7.2001; Ehdotus neuvoston direktiiviksi pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta, KOM (2001) 127 lopullinen, 13.3.2001.

⁴³ Pk-yritysten eurooppalainen seurantakeskus / Nro 1 Highlights from the 2001 Survey, Euroopan komissio, 2001; European Business Survey, Grant Thornton, 2002; ja Business Views on Red Tape, OECD, 2002.

Jatkuvista parantamispyrkimyksistä huolimatta yrittäjät nimeävät edelleen byrokratian suurimmaksi esteeksi yrityksen hoitamiselle, erityisesti haluttaessa toimia ja laajentaa toimintaa sisämarkkinoilla.

Sääntely ei yleensä vaihtelee yrityksen koon mukaan, ja se vaikuttaa siksi usein suhteettoman paljon pienempiin yrityksiin. Viranomaisia on näin ollen kannustettava ajattelemaan ensin pieniä yrityksiä ja pitämään sääntely mahdollisimman yksinkertaisena ja tarkoituksenmukaisena. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi joukko jäsenvaltioita sallii poikkeuksia pk-yrityksille tai tarjoaa hallinnollisia palveluja niiden tukemiseksi. Tietojen antaminen ja tuki voivat auttaa yrittäjiä selviytymään byrokratiasta.

EasyPay

Tanska on ottanut käyttöön uuden palkkojenkäsittelyjärjestelmän. Rekisteröitymällä EasyPay-järjestelmän käyttäjäksi, mikä on vapaaehtoista ja maksutonta, työnantaja voi antaa tiedot palkoista ja työntekijöistä yhteen paikkaan. Ne toimitetaan sitten asianomaisille viranomaisille. EasyPay on osa sähköistä hallintoa koskevaa aloitetta, johon kuuluu myös www.indberetning.dk, johon kaikki yritysten kannalta tärkeät viranomaisten lomakkeet kerätään sähköisesti, ja Webreg, jonka avulla uudet rajavastuuyhtiöt voivat rekisteröityä verkossa. Webreg-järjestelmän kautta tehty rekisteröinti on oikeudellisesti sitova digitaalisen allekirjoituksen avulla.

Virtuaaliapua hallinnollisissa menettelyissä

Itävalta on ottanut käyttöön www-sivuston (www.help-business.gv.at), joka tarjoaa yrittäjille ytimekästä tietoa hallinnollisista menettelyistä. Kaikki menettelyt, jotka voidaan suorittaa verkossa, ovat saatavilla yhden hallinnollisen välineen avulla (@mtsweg online). Yrittäjät voivat täyttää kunnallisveroilmoituksensa käyttämällä välinettä nimeltä HELP, joka lähettää tiedot asianomaiselle viranomaiselle. Sivustossa on myös paljon tietoa yrityksen hoitamisen eri puolista henkilökunnan rekisteröinnistä vuosilomiin.

Eurooppalaisilta yrityksiltä kysyttiin niiden sääntely-ympäristön laadusta, ja tämän tutkimuksen tuloksena Euroopan komissio arvioi, että parempilaatuisella lainsäädännöllä voitaisiin säästää 50 miljardia euroa.⁴⁴ Komissio on sitoutunut parantamaan lainsäädännön laatua⁴⁵ ja on siksi tehnyt joukon aloitteita EU:n tasolla, kuten parempaa sääntelyä koskeva toimintasuunnitelma, uusia politiikkoja koskevaan kuulemiseen sovellettavat vähimmäisvaatimukset ja systemaattinen lähestymistapa vaikutusten arviointiin.⁴⁶ Komissio kehittää myös mekanismeja yritysten kuulemiseksi osana interaktiivista politiikan suunnittelua koskevaa aloitetta, ja se on perustanut foorumin, jossa jäsenvaltiot voivat vaihtaa näkemyksiä omista yrityksiin kohdistuvien vaikutusten arviointijärjestelmistään.⁴⁷

Vuonna 2002 Euroopan komissioon nimitettiin pk-yritysten edustaja, joka toimii aktiivisena linkkinä liike-elämään ja varmistaa, että pk-yritysten edut tunnistetaan ja otetaan asianmukaisesti huomioon asiaa hoitavissa komission yksiköissä. Myös joissakin jäsenvaltioissa on tehty samansuuntaisia aloitteita.

Sisämarkkinat ovat vähentäneet huomattavasti kaupankäynnin esteitä Euroopan unionissa. EU on edistynyt hyvin sisämarkkinoiden laajentamisessa (mm. rahoituslalla),⁴⁸ mutta yhdentyneen eurooppalaisen talouden ja tarjoajien ja käyttäjien kokeman todellisuuden välillä on edelleen kuilu. Sisämarkkinastrategia,⁴⁹ joka on viisivuotinen ohjelma, keskittyy kipeimmin edistystä tarvitseviin aloihin, kuten teollis- ja

⁴⁴ Sisämarkkinoiden tulostaulu, Nro 9, Euroopan komissio, 19.11.2001.

⁴⁵ Eurooppalainen hallintotapa - Valkoinen kirja, KOM (2001) 428 lopullinen, 25.7.2001.

⁴⁶ Komission tiedonanto - Eurooppalainen hallintotapa: Lainsäädännön parantaminen, KOM (2002) 275 lopullinen; Komission tiedonanto vaikutustenarvioinnista, KOM (2002) 276 lopullinen; Komission tiedonanto - Mietintö: neuvottelu- ja keskustelukulttuurin edistäminen - ehdotus komission konsultointiprosessiin sovellettavista yleisistä periaatteista ja vähimmäisvaatimuksista, KOM (2002) 277 lopullinen; Komission tiedonanto - Lainsäädännön yksinkertaistamista ja parantamista koskeva toimintasuunnitelma, KOM (2002) 278 lopullinen, 5.6.2002.

⁴⁷ Interaktiivista politiikan suunnittelua koskeva aloite, IPM C (2001) 1014. Yrityksiin kohdistuvien vaikutusten arviointijärjestelmää (BIA) koskevan pilottihankeen loppuraportti, maaliskuu 2002.

⁴⁸ Komission tiedonanto, Riskipääoma: Avain työpaikkojen luomiseen Euroopan unionissa, SEK (1998) 552, 31.3.1998; Komission tiedonanto - Rahoitusmarkkinoiden puitteiden toteuttaminen: toimintasuunnitelma, KOM (1999) 232 lopullinen, 11.5.1999.

⁴⁹ Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, Sisämarkkinoiden strategian katsaus vuodeksi 2002, Lupauksista toimintaan, KOM (2002) 171 lopullinen, 11.4.2002.

tekijänoikeudet, julkisia hankintoja koskevat säännöt ja palveluihin vaikuttavat esteet.⁵⁰ Eurooppalaisia yrittäjiä kiinnostaa yhdenmukaistamisen eteneminen kuluttajansuojan parantamiseksi,⁵¹ sillä rajatylittävä liiketoiminta hyötyisi kuluttajia houkuttelevista sisämarkkinoista.

ii. Verotus

Tarkoituksenmukaiset verotustoimenpiteet voivat edistää kehitystä, kasvua ja yritysten selviytymistä.

Verojärjestelmän rakenne, mukaan luettuna tulo- ja yhtiöverotus, työn verotus ja arvonlisävero, vaikuttaa yritysten laajentumiskykyyn. Verojärjestelmien monimutkaisuus on itsessään hallinnollinen taakka yrittäjille. Euroopan komissio on tunnistanut joukon rajatylittävän toiminnan veroesteitä sisämarkkinoilla ja tuonut esiin korjauskeinoja, joita parhaillaan tarkastellaan.⁵²

Kun marginaalitulooveroprosentti nousee, yrittäjät laajentavat toimintaansa hitaammin, investoivat vähemmän ja palkkaavat vähemmän työntekijöitä.⁵³ Myös työn verotuksen taso voi vaikuttaa yrityksen päätöksiin työvoiman palkkaamisesta. Viime vuosien verouudistukset ovat osaltaan auttaneet kääntämään suuntauksen selkeästi työn verotuksen keventämistä kohti, vaikkakin työn verotus on useissa jäsenvaltioissa vielä raskas.⁵⁴

Kansallisten toimien osalta komissio on antanut suosituksia⁵⁵, jotka on tarkoitettu erityisesti pk-yrityksille liiketoiminnan siirtojen kannustamiseksi jatkajille, esimerkiksi rekisteröintimaksuista luopumalla tai verolyykkäyksiin, mutta alalla on edistytty vain vähän. Liiketoiminnan siirtojen verokohtelu on erityinen huoli perheyriksissä, joita on huomattava osuus Euroopan yrityksistä. Epätarkoituksenmukaiset tai monimutkaiset verojärjestelyt voivat haitata eläkkeelle jäämistä ja liiketoiminnan jatkumista. Pahimmillaan tämä voi johtaa yrityksen välittömään sulkemiseen tai vahingoittaa yrityksen elinkelpoisuutta.

Perintö- ja lahjaverojen pienentäminen

*Jos yksityisyritys tai osakeyhtiö siirretään uusille omistajille kuolemantapauksessa tai elävien kesken, verotettavasta arvosta voi **Espanjassa** tietyissä tapauksissa vähentää 95 prosenttia, jos yritys pidetään hallussa 10 vuotta ja jos edunsaaja saa vapautuksen perintöverosta samaksi ajaksi (ainoastaan jos yritys siirretään elävien kesken).*

iii. Ammattitaitoisen työvoiman saanti

Työmarkkinoiden pullonkaulat luovat esteitä kasvuille, ja työntekijöiden taitojen kehittämistoimia on lisättävä.

Vaikka työttömyys on edelleen suuri haaste Euroopan unionille, eräillä alueilla ja aloilla on viime vuosina havaittu myös lisääntyviä vaikeuksia henkilöstön hankkimisessa. 1990-luvun lopulla useimmat uusista työpaikoista oli tarkoitettu keskitasoisille tai erittäin ammattitaitoisille työntekijöille, ja heikosti koulutettujen työntekijöiden työpaikat vähenivät. Ammattitaitoisten työntekijöiden kysynnän kasvu on ylittänyt tarjonnan kasvun.⁵⁶ Neuvosto painotti tarvetta varmistaa, että työvoiman taidot vastaavat taloudellista ja

⁵⁰ Komission kertomus neuvostolle ja Euroopan parlamentille - Palvelujen sisämarkkinatilanne - Palvelujen sisämarkkinastrategian ensimmäisessä vaiheessa esitetty kertomus, KOM (2002) 441 lopullinen, tuo esille vakavia puutteita palvelujen toimittamisessa.

⁵¹ Eurobarometer 57.2 Flash Eurobarometer 128, Public opinion in Europe: Views on business-to-consumer cross-border trade, 14.11.2002.

⁵² Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille ja talous- ja sosiaalikomitealle, Kohti sisämarkkinoita, joilla ei ole veroesteitä, KOM (2001) 582 lopullinen, 23.10.2001 ja Commission Staff Working Paper, Company Taxation in the Internal Market, SEC (2001) 1681, 23.10.2001.

⁵³ Economic policy and the start-up, survival and growth of entrepreneurial ventures, Holtz-Eakin & Rosen, prepared for the Small Business Administration, Washington DC, toukokuu 2001.

⁵⁴ Komission tiedonanto - Luonnos: Yhteinen työllisyysraportti, KOM (2002) 621 lopullinen, 13.11.2002.

⁵⁵ Komission suositus 94/1069/EY pienten ja keskisuurten yritysten luovutuksesta, annettu 7.12.1994, EYVL L 385, 31.12.1994.

⁵⁶ Commission Staff Working Paper, European Competitiveness Report, SEC (2002) 528, 21.5.2002.

teknistä kehitystä.⁵⁷ Elinikäinen oppiminen on tehokas keino luoda tällaisia taitoja. Nykyisin monet eurooppalaiset ovat mukana elinikäisessä oppimisessa, mutta vaihtelevassa määrin.⁵⁸ Muihinkin työmarkkinoiden joustavuuteen vaikuttaviin pullonkauloihin olisi puututtava.

Yritykset vastaavat jo osaamisvajeeseen esimerkiksi antamalla henkilökunnalleen joko virallista tai epävirallista koulutusta. Eräseen tutkimukseen vastanneista 46 prosenttia harkitsisi (useampien) muista maista tulevien henkilöiden palkkaamista, erityisesti ammattitaitoa vaativille paikoille. Suurimpia mainituista esteitä olivat kielitaito, työluvut ja hallinnolliset vaikeudet. Miltei kaikki EU:n yritykset odottivat laajentumisella olevan positiivinen tai neutraali vaikutus työvoiman tarjontaan yrityksen kannalta.⁵⁹

Euroopan komissio hyväksyi vuonna 2002 ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman ammatillisen ja maantieteellisen liikkuvuuden lisäämiseksi.⁶⁰ Vuonna 2001 komissio teki ehdotuksen kolmansista maista tulevien työhönoton helpottamisesta, jos on osoitettu taloudellinen tarve, että tiettyyn työhön tai tietylle alalle on saatava työntekijöitä ja heitä ei saada Euroopan unionin työvoimasta (esimerkiksi yhdistämällä oleskelu- ja työlupa yhdeksi luvaksi).⁶¹

Yritysjohdon kannustimet

Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus tarjoaa kannustimia auttaakseen pieniä ja suuririskisiä yrityksiä palkkaamaan ja pitämään työssä työntekijöitä, joita ne tarvitsevat kasvupotentiaalin saavuttamiseksi. Järjestelyn avulla yrityksen voivat antaa verotuksellisesti houkuttelevia osakeoptioita tärkeimmille työntekijöilleen.

iv. *Rahoituksen saanti*

Rahoitus on kasvun edellytys, mutta monille pk-yrityksille sen saanti on vaikeaa, sillä riskipääomamarkkinat ovat alikehittyneet ja pankit kaihtavat yhä useammin riskilainaaamista.

Noin 20 prosenttia pienistä yrityksistä kertoo ongelmista pitkäaikaisen rahoituksen saamisessa.⁶² Jäsenvaltioiden välillä on eroja, mutta pk-yritysten rahoitus Euroopan unionissa on edelleen lainapainotteista. Pankit käyttävät yhä useammin mekanismeja pk-yritysten arvioimiseksi, mikä tarkoittaa sitä, että lainan kulut mukautetaan yksittäiseen pk-yritykseen liitettävään riskiin. Lisäksi pienten lainojen korkeat kustannukset tekevät niistä pankeille epämieluisia.

Euroopan olisi edelleen kehitettävä riskipääomamarkkinoitaan vaihtoehtoksi pankkilainoille. Amerikkalaisyrityksillä on usein terveempi tase kuin eurooppalaisilla (keskimäärin noin 50 prosenttia omaa pääomaa, Euroopassa vain noin 30 prosenttia). Noin 7 000 eurooppalaista yritystä sai riskirahastoista pääomaa alku- tai laajentamisvaiheessa vuonna 2001, mutta ne olivat lähinnä huipputekniikan alan yrityksiä ja nopeasti kasvavia yrityksiä.⁶³

Innostaakseen yksityisiä sijoittajia ja lisätäkseen pk-yritysten takauksien tarjontaa viranomaiset ovat laatineet pk-yrityksiä tukevia ohjelmia, jotka kattavat joukon välineitä mikrolainoista riskipääomaan. EU:n tasolla Euroopan investointirahasto hallinnoi rahoitusinstrumentteja, joiden rahoitus tulee monivuotisesta ohjelmasta yritysten ja yrittäjyyden hyväksi.⁶⁴ Rakennusrahastojen osalta Euroopan komissio on pyytänyt jäsenvaltioita suosimaan riskipääomarahoitusta; tämä on johtanut kyseisenlaisen rahoituksen kaksinkertaistumiseen näissä ohjelmissa.

Mikrolainojen saanti

⁵⁷ Koulutusjärjestelmien konkreettiset tulevaisuuden tavoitteet, Euroopan unionin neuvosto, 5980/01 EDUC 23, 14.2.2001.

⁵⁸ Prosenttiosuus 25-64-vuotiaista, jotka osallistuivat koulutukseen tutkimusta edeltävien neljän viikon aikana, vaihtelee noin 20 prosentista Yhdistyneessä kuningaskunnassa noin 5 prosenttiin useissa EU:n jäsenvaltioissa. Structural indicators, Eurostat 2002.

⁵⁹ Tutkimuksessa olivat mukana Itävalta, Belgia, Kroatia, Tshekin tasavalta, Tanska, Saksa, Kreikka, Kypros, Unkari, Islanti, Italia Luxemburg, Portugali, Romania, Slovenia, Turkki ja Yhdistynyt kuningaskunta. European Business Panel Survey 2002, Skills, mobility and training for competitiveness, Eurochambres, 2002.

⁶⁰ Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - Ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskeva komission toimintasuunnitelma, KOM (2002) 72 lopullinen, 13.2.2002.

⁶¹ Ehdotus neuvoston direktiiviksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä palkkatyötä tai itsenäistä ammatinharjoittamista varten, KOM (2001) 386 lopullinen, 11.7.2001.

⁶² European Business Survey, Grant Thornton, 2002.

⁶³ Annual survey of pan-European private equity and venture capital activities, EVCA Yearbook 2002.

⁶⁴ Neuvoston päätös 2000/819/EY, tehty 20 päivänä joulukuuta 2000, monivuotisesta ohjelmasta yritysten ja yrittäjyyden, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritykset), hyväksi (2001-2005).

Finnveralla, Suomen valtion omistamalla pk-yritysten rahoitusyhtiöllä, on olemassa oleville ja uusille mikroyrityksille tarkoitettu mikrolainaohjelma, josta myönnettiin vuonna 2001 rahoitusta investointeja, käyttöpääomaa ja liiketoiminnan kehitystä varten 2 741 yrittäjälle yhteensä 45,5 miljoonan euron arvoa. Ohjelmasta rahoitetaan enintään 75 prosenttia rahoitustarpeesta. Lainojen määrä on 3 400-35 000 euroa. Ohjelmassa yhdistyvät valtion ja EU:n aluerahaston tappiontakaukset, ja se sisältää liiketoiminnan arviointivälineen, jonka tavoitteena on yrittäjien korkea selviytymisprosentti.

Yrittäjiä olisi autettava voittamaan vastahakoisuutensa hyväksyä ulkopuolisia sijoittajia. Sijoittajat tarvitsevat yrityksistä laadukasta tietoa, jota yrittäjien on kyettävä antamaan.

v. *Yritysten auttaminen hyödyntämään tietämystä ja kansainvälisiä mahdollisuuksia*

Hyödyntääkseen sisämarkkinoiden tarjoamia etuja ja pärjätäkseen ankarammassa kilpailussa yrittäjiä olisi kannustettava innovoimaan ja kansainvälistymään. Tätä varten heillä on oltava käytössään tietoa, oikeita yhteyksiä, koulutusta ja korkeatasoisia liiketoiminnan tukipalveluja.

Pk-yritysten mielestä sisämarkkinat ovat lisänneet kilpailua, mutta tuoneet myös uusia laajentumismahdollisuuksia.⁶⁵ Kilpailupaine ajaa yrityksiä hyödyntämään jatkuvasti tietämystä ja innovointia. Yritykset voivat innovoida eri tavoin, kuten teknisessä kehityksessä, laadunhallinnassa, töiden tai jakelukanavien uudelleenorganisoinnissa, tuotemerkeissä tai malleissa. Inhimillinen pääoma on avainasemassa luovien tai innovatiivisten ideoiden tuottamisessa. Yritykset voivat hyödyntää omien työntekijöidensä tietoja, osaamista ja verkostoja. Tämä edellyttää sitä, että työntekijöiden yrittäjähenkisiä asenteita kannustetaan, mikä voidaan tehdä tarjoamalla heille taloudellista osallistumista. Euroopan komissio on hiljattain hyväksynyt tiedonannon työntekijöiden taloudellisesta osallistumisesta.⁶⁶ Henkilöstön yrittäjähenkisiä asenteita voidaan lisätä, jos taloudelliseen osallistumiseen lisätään työntekijöiden suurempi vaikutusvalta yrityksen päätöksentekoprosessiin.⁶⁷

Teollisuuspuistot

Italian taloudelle ovat ominaisia lukuisat teollisuuspuistot (klusterit), jotka ovat yhdelle alalla erikoistuneiden pienten yritysten kasaumia. Puistoissa yhdistyvät yritysten välinen kilpailu ja yhteistyö yleisen suorituskyvyn parantamistarkoituksessa. Kansallisella tasolla on olemassa laki teollisuusalueista, kun taas tuki ja politiikat hoidetaan lähinnä alueellisella tasolla (esim. Veneto, Lombardia, Emilia Romagna). Laadun ja tehokkuuden lisäämiseksi joukko puistoja on järjestäytynyt Club dei Distretti Industriali -ryhmittymäksi, joka kattaa 40 prosenttia kaikista puistoista eli 30 000 yritystä ja 250 000 työpaikkaa. Ryhmittymän tavoitteena on luoda italialaisten ja ulkomaisten teollisuuspuistojen verkko, jonka avulla vaihdetaan tietoja, edistetään tutkimuksen saantia ja edustetaan jäsenten etuja.

Pk-yritysten edellytyksiä kansainvälistyä olisi parannettava. Euroopan pk-yritysten seurantakeskuksen tutkimuksen mukaan noin kolmannes pk-yrityksistä mainitsi kansainvälisten liikeyhteyksiensä lisääntyneen viimeisten viiden vuoden aikana. *European Business Survey* sen sijaan osoitti, että ne eivät käy juurikaan enempää kauppaa laajemmilla sisämarkkinoilla kuin 10 vuotta sitten. Pk-yritykset toimivat kansainvälistyessään mieluummin itsenäisesti, mutta tarvitsevat kuitenkin neuvoja paikallisten ja alueellisten verkkojen kautta muilta, pääasiassa suurilta kansainvälisiltä yrityksiltä, henkilökohtaisilta kontakteiltaan ja välittäjiltä.⁶⁸ Alueellisten verkkojen tai klusterien edistäminen voisi auttaa yrittäjiä jakamaan kokemusiaan toiminnan laajentamisesta, mutta myös hankkimaan tietoja, kumppaneita ja neuvoja.

Yrittäjien on pidettävä johtamistaitonsa ajan tasalla ja kehitettävä niitä, jotta he pysyisivät muuttuvan talouden mukana, mutta pitkät työpäivät usein vaikeuttavat kursseille osallistumista. Vaihtoehtoiset oppimisvälineet, kuten johtajille tarkoitettu etäkoulutus⁶⁹ tai mentorointi, jossa yrittäjät oppivat toinen toisiltaan, ansaitsevat lisähuomiota. Pk-yritysten tarpeisiin räätälöityjä tieto- ja viestintätekniikkaan perustuvia oppimisvälineitä olisi kehitettävä edelleen, jotta yrittäjät olisivat niistä tietoisia ja alkaisivat käyttää niitä.

⁶⁵ European Business Survey, Grant Thornton, 2002.

⁶⁶ Komission tiedonanto neuvostolle, euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - Työntekijöiden taloudellisen osallistumisen edistäminen, KOM (2002) 364 lopullinen, 5.7.2002.

⁶⁷ Shared modes of Compensation and Firm Performance: UK Evidence, Martin J. Conyon and Richard B. Freeman (LSE and Harvard).

⁶⁸ Internationalisation of European SMEs, koordinoitunut Institut für Soziologie, Friedrich Schiller Universität Jena et al., huhtikuu, 2002.

⁶⁹ Katso myös A study and analysis of management training techniques for the Heads of SMEs, particularly using the ICTs, Euroopan komissio, joulukuu 2000.

Korvatakseen sen, että he eivät henkilökohtaisesti hallitse yrityksen hoitamisessa tarvittavia yhä monipuolisempia taitoja, yrittäjien on saatava käyttöönsä korkeatasoisia liiketoiminnan tukipalveluja. Tätä nykyä alle 20 prosenttia pienistä yrityksistä käyttää julkisia tukipalveluja.⁷⁰ Yleisesti ottaen tällaisten palvelujen on edelleen kehitettävä asiakassuuntautuneisuuttaan, tieto- ja viestintätekniisiä ratkaisujaan ja ammattinormeja.⁷¹ Euroopan komissio tarjoaa jo rakennerahastojen välityksellä rahoitustukea erityyppisten liiketoiminnan tukipalvelujen kehittämiseksi.

vi. Sisäinen yrittäjyys ja yritysten pääomasijoitukset

Sisäinen yrittäjyys ja yritysten pääomasijoitukset ovat tehokkaita keinoja sellaisten yritysideoiden toteuttamiseksi, jotka olisivat muutoin jääneet hyödyntämättä.

T&K:n tai innovoinnin tulokset, jotka on saavutettu suurissa yrityksissä, yliopistoissa tai tutkimusinstituuteissa, joissa niitä ei haluta itse hyödyntää, voidaan kaupallistaa spin-off-yritysten kautta, joita (entiset) työntekijät johtavat. Tätä käytäntöä kutsutaan sisäiseksi yrittäjyydeksi. Esimerkiksi Alankomaissa miltei neljäsosa suurista yrityksistä on viimeisten viiden vuoden aikana auttanut työntekijöitään perustamaan oman yrityksensä. Vaikka monet yritykset suhtautuvat myönteisesti sisäiseen yrittäjyyteen, aloite jää yleensä työntekijöille.⁷² Kun spin-off-yritys on perustettu, monet työnantajat tarjoavat kuitenkin tukeaan esimerkiksi tietämyksen, yhteyksien, työpanoksen tai rahoituksen muodossa. Verrattuna muihin pk-yrityksiin spin-off-yritykset innovoivat ja kasvavat keskimääräistä enemmän.⁷³

Alueelliset verkot yrittäjyyden edistämiseksi

Saksan liittovaltion opetus- ja tiedeministeriö käynnisti *EXIST*-ohjelman edistääkseen alueellista yhteistyötä yliopistojen, teknisten opistojen, liike-elämän ja muiden kumppaneiden välillä. Ohjelma tuo yhteen toimijoita, jotka eivät muuten työskentelisi yhdessä, ja sen tarkoituksena on kasvattaa yrittäjähenkisempää ilmapiiriä korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa, edistää tietojenvaihtoa ja hyödyntää ideoiden ja yrittäjien potentiaalia. Tuloksena odotetaan olevan uusia innovatiivisia yrityksiä ja uusia työpaikkoja. On luonnollista, että kaikenkokoiset yritykset tekevät yhteistyötä yhteisen edun saavuttamiseksi. Suurten ja pienten yritysten väliset liittoumat ovat yhä tärkeämpiä, sillä ne tarjoavat innovatiivisessa taloudessa tarvittavaa joustavuutta ja kriittistä massaa markkinoiden valloittamiseksi laajemmassa mittakaavassa. Suuret yritykset pääsevät uusille markkinoille ja saavat käyttöönsä on uutta tekniikkaa ja innovaatioita, ja pienet yritykset saavat paremmin käyttöönsä rahoitusta, tietämystä ja verkostoja.

C. Kohti yrittäjyyden yhteiskuntaa

i. Positiivisempi asenne yrittäjyyteen

Yrittäjyyden yhteiskunnan rakentaminen on jokaisen asia. Yrittäjyyteen ja epäonnistumiseen kohdistuvien asenteiden on muututtava positiivisemmiksi. Tämän tavoitteen saavuttamisessa ratkaisevia tahoja ovat ne, joiden varassa tämän päivän ja tulevaisuuden yrittäjyys on.

Neuvosto totesi yrittäjyyden olevan edistämisen arvoista, sillä yrittäjien taidot ja asenteet tuovat yhteiskunnalle muitakin kuin vain niiden soveltamisesta liiketoimintaan seuraavia etuja.⁷⁴ Ymmärtääkseen yrittäjyyden arvon yhteiskunnan on arvostettava onnistuneita yrittäjiä ja suvaittava epäonnistumisia. Positiiviset asenteet yrittäjyyteen ovat erityisen tärkeitä niiden joukossa, joista tämän päivän ja tulevaisuuden yrittäjyys riippuu. Näitä tahoja ovat mm. koulut, yliopistot, sijoittajat, paikallisyhteisöt, alueet, yritysjärjestöt, neuvonantajat ja tiedotusvälineet. Yksi tapa luoda positiivisia asenteita on tarjota roolimalleja tuomalla esille menestystarinoita.

Yrittäjyyden esilletuonti

⁷⁰ Support services for micro, small and sole proprietor's businesses, final report, Euroopan komissio, kesäkuu 2002.

⁷¹ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja - Yritysten korkealuokkaisten tukipalvelujen luominen, SEK (2001) 1937, Euroopan komissio, 28.11.2001.

⁷² Entrepreneurship in the Netherlands New economy: new entrepreneurs!, Alankomaiden talousministeriö ja EIM, tammikuu 2001.

⁷³ Spin off start-ups in the Netherlands At first glance, EIM, toukokuu 2002.

⁷⁴ Koulutusjärjestelmien konkreettiset tulevaisuuden tavoitteet, Euroopan unionin neuvosto, 5980/01 EDUC 23, 14.2.2001, ja Euroopan koulutusjärjestelmien tavoitteiden yksityiskohtainen seurantaohjelma, neuvoston ja Euroopan komission hyväksymä; Euroopan unionin neuvosto, EDUC 27, 6365/02, 20.2.2002 ja KOM (2001) 501 lopullinen.

Luxemburgissa on otettu käyttöön palkintoja, joilla palkitaan menestyksekkäitä liiketoimintaideoita. Euroopan komission tukema Chambre des Métiers myöntää nuoren yrittäjän palkinnon. Sukupuolten tasa-arvosta vastaava ministeriö myöntää palkinnon menestyneelle naisten johtamalle yritykselle. Innovatiiviselle yritykselle myönnettävä arvostettu palkinto herättää paljon huomiota teollisuuden edustajista ja nuorista tutkijoista koostuvassa kohdeyleisössä.

Opettajien kouluttaminen

Strathclyden yliopistossa Yhdistyneessä kuningaskunnassa on tarjolla ohjelma, jolla edistetään opettajien positiivista asennetta yrittäjyyteen. Ohjelman sisältö on joustava, ja siinä keskitytään tekemällä oppimiseen. Tehtäviin kuuluu liiketoimintasuunnitelman laatiminen ja liikkeenjohdollisten päätösten tekeminen tutorin tukemana. Opettajat oppivat yrittäjyyteen liittyvistä taidoista ja asenteista, mutta myös sen, miten he voivat soveltaa tätä kokemusta yrittäjyysopetukseen kouluissaan.

Vaikka on osoitettu, että epäonnistuneet yrittäjät oppivat virheistään ja onnistuvat paremmin seuraavissa liiketoimissaan,⁷⁵ he saavat silti huonon maineen. Kuluttajat eivät luota heihin, ja sijoittajat ja liiketoimintakumppanit pyytävät heiltä usein lisätakuita.⁷⁶ Eurobarometrin mukaan 45 prosenttia Euroopan kansalaisista on sitä mieltä, että he ovat haluttomampia tilaamaan mitään tällaiselta yritykseltä. Yhteiskunnan olisi pikemminkin annettava epäonnistuneille yrittäjille uusi mahdollisuus.

ii. *Yrittäjyyden rooli yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisessa*

Yhteisötalous ja yhteisötalouden yritykset soveltavat liiketoiminnan periaatteita ja tuloshakuisuutta saavuttaakseen sosiaalisia ja yhteiskunnallisia tavoitteita. Tällaisten yritysten on erityiseen vaikeaa saada rahoitusta, johtamiskoulutusta ja neuvonta-apua.

Yhteisötalous koostuu osuuskunnista, keskinäisistä yhtiöistä, yhdistyksistä ja säätiöistä, joiden päätavoitteena on tuottaa palveluja jäsenilleen tai laajemmalle yhteisölle. Yhteisötalouden yritykset, joissa on miltei 8 prosenttia yksityisen sektorin työpaikoista Euroopassa,⁷⁷ selviytyvät ja tarjoavat laadukkaita palveluja olosuhteissa, joita sijoittajavetoiset yritykset eivät pitäisi kovinkaan houkuttelevina. Niiden erityiset hallintorakenteet, sidosryhmät ja pääomarakenteet edellyttävät kuitenkin soveltuvaa osaamista johtajilta ja johtokunnan jäseniltä.

Monet paikallisviranomaiset ovat pyrkineet yhdistämään yksityisen ja julkisen sektorin parhaat puolet tehostaakseen julkisia palveluja. Tämä selittää osittain yhteisötalouden yritysten kasvavan merkityksen. Näiden yritysten tavoitteet ovat lähinnä sosiaalisia tai yhteiskunnallisia ja niissä on 3,5 miljoonaa työpaikkaa Euroopan unionissa.⁷⁸

IV. TULEVA KEHITYS

A. Koordinoitu lähestymistapa yrittäjyyttä koskevaan politiikkaan

i. *Yrittäjyyttä koskevan politiikan yhteensovittaminen päätöksentekijöiden keskuudessa*

Yrittäjyys edellyttää koordinoitua lähestymistapaa horisontaalisen luonteensa takia. Poliitiikan olisi katettava kaikki vaikuttavat tekijät asiaan liittyvillä politiikan aloilla, jotta ne tukisivat toisiaan. Viranomaisten koordinoivat yksiköt voivat luoda yhteyksiä eri yksiköjen sekä alueellisten ja paikallisviranomaisten välille, jotta voidaan nimetä painotusalueita ja varmistaa yhdenmukainen lähestymistapa. Euroopan komissio voisi koordinoida toimintaa EU:n tasolla.

Koordinoitu lähestymistapa

Alankomaissa on otettu käyttöön yrittäjyyttä koskeva koordinoitu lähestymistapa, joka perustuu ministeriöiden eri osastojen, virastojen ja yritysten omistajien yhteistoimintaan. Alueet, jotka ovat suoraan tekemisissä yrittäjyyttä koskevan politiikan täytäntöönpanon kanssa, katsottiin tarpeelliseksi ottaa mukaan. Alueet ja Alankomaiden talousministeriö ovat sopineet ryhtyvänsä yhteisiin toimiin avainkysymyksissä,

⁷⁵ Yritysten epäonnistumista koskeva seminaari, Euroopan komissio ja Alankomaiden talousministeriö, Noordwijk, Alankomaat, 10.-11. toukokuuta 2001.

⁷⁶ Bankruptcy and a fresh start, Euroopan komissio, elokuu 2002.

⁷⁷ 7,92 prosenttia palkatuista siviilityöntekijöistä kokoaikavastaavuutena ilmaistuna (1995-1997), The Third System and Employment, CIRIEC, 2000.

⁷⁸ Researching social enterprise, David Smallbone et al., the UK Small Business Service.

joita ovat yrittäjähengen edistäminen korkeakoulutuksessa ja yhdennettyjen tukipalvelujen kehittämisen helpottaminen.

ii. Parhailta oppiminen

Toiset jäsenvaltiot ovat yrittäjyyden alalla parempia kuin toiset ja voivat toimia esimerkkinä. Euroopan komissio auttaa jäsenvaltioita oppimaan toisiltaan "avoimeen koordinoitimenetelmään" perustuen, jonka mukaan komissio luo foorumin, jossa jäsenvaltiot voivat keskenään vaihtaa parhaita käytäntöjä ja tehdä esikuva-analyyskejä.

Jatkossa esikuva-analyysien tekemistä voitaisiin harkita yrittäjyyden edistämisen kannalta tärkeimmiksi todetuilla alueilla. On muistettava, että erilaiset kansalliset tai alueelliset olosuhteet vaikuttavat poliittisten toimenpiteiden tehokkuuteen ja että nimetessään painopistealueita ja pannessaan politiikkoja täytäntöön maan tai alueen on otettava oma erityistilanteensa huomioon. Yhteiset suuntaviivat on mukautettava kansallisiin tai alueellisiin olosuhteisiin. Koska vertailukelpoisten ja merkitsevien indikaattorien saatavuus on ennakoedellytys tällaisten toimien onnistumiselle, komissio pyrkii aktiivisesti koordinoimaan tarvittavien tilastotietojen laatimista.

1 ⇒ Mitkä yrittäjyyttä koskevat tavoitteet olisi asetettava etusijalle Euroopan unionissa, ja miten niiden pitäisi liittyä muihin poliittisiin pyrkimyksiin? Kuinka yrittäjyydelle voidaan laatia malli laajentuneessa Euroopassa?

B. Kolme keskeistä toimintakokonaisuutta pyrittäessä kohti yrittäjyyden yhteiskuntaa

i. Esteiden poistaminen yritysten kehittymiseltä ja kasvulta

Euroopassa on asetettu yrityksen perustamiseen kuluvaan aikaan ja kustannuksiin koskevat vertailuarvot, jotka hallitusten olisi saavutettava. Näin toimiessaan niiden olisi varmistettava, että kansalaiset ovat tietoisia niiden pyrkimyksistä vähentää yrityksen perustamisen esteitä.

Sisämarkkinoiden toiminnan parantamiseen ja byrokratian vähentämiseen tähtääviä nykyisiä toimia on jatkettava kaupankäynnin esteiden poistamiseksi, ja "pienet etusijalle" -periaatetta olisi edistettävä. Toimia on tehostettava myös rahoituksen ja ammattitaitoisen työvoiman saannin parantamiseksi. Yrittäjiä on tuettava heidän pyrkimyksissään hankkia taitoja, joita tarvitaan yrityksen mukauttamisessa muuttuviin olosuhteisiin. Kokemusten vaihto ja yhteistyö klustereissa tai verkostoissa voi auttaa yrittäjiä saamaan uusia ideoita ja neuvoja, hankkimaan käyttöönsä tekniikkaa ja tietämystä tai löytämään kumppaneita. Verkostojen edistäminen on erityisen tehokasta silloin, kun ne tukevat tiettyjä aloja tai yrittäjien ryhmiä, kuten etnisten vähemmistöjen omistamia yrityksiä.

2 ⇒ Kuinka rahoituksen saatavuutta voidaan parantaa (verotukseen liittyvät toimenpiteet, julkisen ja yksityisen sektorin väliset kumppanuudet, terveemmät taseet, takuut), ja mitä pankkilainojen vaihtoehtoja olisi edistettävä (yksityiset pääomasijoitukset, leasing, factoring ja mikrolainat muilta kuin pankeilta)? Kuinka yrittäjiä voidaan auttaa saamaan ulkoista rahoitusta?

3 ⇒ Mitkä tekijät eniten estävät kasvua (vastavuoroinen tunnustaminen tai sen puute, EU:n säännökset ja niiden täytäntöönpano tai niiden jättäminen panematta täytäntöön jäsenvaltioissa, jäsenvaltioiden verotussäännökset vai työmarkkinoiden tilanne)? Mitkä ovat soveltuvimmat toimet kasvun ja kansainvälistymisen tukemiseksi (kaupanedistämismatkat, markkina-analyysit, yritysrypäävät ja verkostoituminen, tieto- ja konsultointipalvelut)?

4 ⇒ Jotta taattaisiin yritysten korkea laatu, mitä koulutusta ja tukea pitäisi tarjota yrityksen perustamisvaiheessa (peruskoulutus - pakollinen vai vapaaehtoinen, yrityshautomot, mentorointi) ja yrityksen kehittämisvaiheessa (verkostot, kurssit, mentorointi, etäopiskelu, esim. verkko-opiskelu)? Pitäisikö palveluja räätälöidä erityisryhmien (naiset, etniset vähemmistöt, työttömät tai yhteiskuntarajoitteiset ihmiset) tai yritysten tarpeita varten (tietoon perustuvat toimet)? Pitäisikö tukipalvelujen tarjoamisen laatua parantaa (tieto- ja viestintätekniikan käyttö, ammattinormit)?

5 ⇒ Ovatko yritysten kehittämisen ja kasvun esteet ja kannustimet Euroopan unionissa samankaltaisia ehdokasmaiden yrittäjille, ja edellyttääkö tulossa oleva laajentuminen erityistoimia ehdokasmaissa?

ii. Yrittäjyyden riskien ja siitä saatavan palkkion tasapainottaminen

Riskinotosta olisi palkittava eikä rangaistava. Sosiaaliturvaa ja verotusta koskevat säännökset olisi arvioitava uudelleen siinä valossa, mikä vaikutus niillä on yrittäjien halukkuuteen ottaa yrityksen perustamisen

tai laajentamisen riski. Olemassa olevan yrityksen siirtoa jatkajille olisi kannustettava, ja sisäisen yrittäjyyden mahdollisuuksia olisi tutkittava paremmin. Konkurssin negatiivisten vaikutusten vähentämiseksi olisi harkittava tarkoituksenmukaisia toimia, kuten nopeampi veloista vapautuminen, tiettyjen varojen säilyminen tai tiettyjen konkurssia koskevien rajoitusten poistaminen.

6⇒ *Mitä EU:n jäsenvaltiot voivat tehdä, jotta riskin ja siitä saatavan palkkion välinen tasapaino olisi suotuisampi yrittäjyyden kannustamiselle (konkurssien negatiivisten vaikutusten vähentäminen, yrittäjille annettavien sosiaalisten etuuksien lisääminen, verotaakan keventäminen joko hallinnollisen työn tai veroprosenttien muodossa)?*

7⇒ *Kuinka mahdollisia yrittäjiä voitaisiin kannustaa ottamaan vastuulleen jo olemassa oleva yritys uuden yrityksen perustamisen sijasta (ostajien ja myyjien tietokannat tai markkinat, perheyrittäjille tarkoitettu erikoiskoulutus, myynti johdolle tai työntekijöille)?*

8⇒ *Kuinka spin-off-yrityksistä voidaan tehdä houkuttelevampia (myynti johdolle, esittely, erityisneuvonta, verotus- ja muut järjestelyt työntekijöille ja heidän työnantajilleen yritystä perustettaessa)?*

iii. *Yrittäjyyttä arvostava yhteiskunta*

Vaikka monet haluaisivat ryhtyä yrittäjiksi, heillä ei ole varmuutta eikä osaamista muuttaa pyrkimyksiään toiminnaksi. Nuorten olisi oltava tekemisissä yrittäjyyden kanssa, ja heitä ja heidän kouluttajiaan olisi tuettava yrittäjän taitojen kerryttämisessä. Kampanjat voisivat tarjota roolimalleja ja menestystarinoita yrittäjien esittelemiseksi ja heidän yhteiskunnalle tuottamiensa etujen esille tuomiseksi. Ne olisi kohdistettava erityisesti niille, joilla on ratkaiseva rooli tulevien yrittäjien tukemisessa, kuten kouluille, yliopistoille, sijoittajille, paikallisyhteisöille, alueille, yritysjärjestöille, neuvonantajille ja tiedotusvälineille.

9⇒ *Kuinka koulutuksen avulla voidaan tukea tietoisuutta ja taitoja, joita tarvitaan yrittäjyyden edellyttämän ajattelutavan ja taitojen luomisessa (yrittäjyyskoulutus osana koulujen opetussuunnitelmaa, yrittäjien tuominen luokkahuoneeseen, opiskelijoiden harjoittelu kokeneiden yrittäjien luona, yrittäjyyskoulutuksen lisääminen yliopistoissa, MBA-ohjelmien lisääminen, yrittäjyyskoulutuksen ja julkisten tutkimusohjelmien yhteensovittaminen)?*

10⇒ *Mitä yritysjärjestöt, tiedotusvälineet ja viranomaiset voivat tehdä yrittäjyyden edistämiseksi (roolimallit, tiedotusvälineiden kampanjat, yritysten avoimien ovien päivät, yrittäjien palkitsemisjärjestelmät) ja millä tasolla (Euroopan, jäsenvaltioiden, alueellisella vai paikallisella tasolla)?*